

Farella

Revista de Llançà

Dossier: Centenari Dalí
25 anys d'aplec a Sant Silvestre
Història de la notaria de Llançà

Entrevistes:

Pubilla i Hereu 2004
Edu Torres i el bàsquet d'èlit

ASSESSORS

ASSESSORAMENT I GESTIÓ
CORREDORIA D'ASSEGURANCES

EXTRA
EXTRA
EXTRA

FISCAL

LABORAL

LEGAL

COMPTABLE

C. D'ASSEGURANCES

FINANCERA

■ *Reig: records i transparències*

A primers de febrer –quan la Candelera riu...– vaig rebre el llibre catàleg de l'exposició *Ramon Reig, una visió transparent d'aquest país*, que la Caixa de Girona va portar enguany a la Fontana d'Or i que fou presentada a Figueres l'any passat. Un bon exercici de memòria, fullejar aquestes planes. Ara que ja s'ha esvaït el centenari del pintor empordanès nascut a Manila –enguany n'hi ha de més cridaners i mediàtics–, és bo acostar-nos de nou a aquella joiosa festa dels sentits, de la més exquisida correcció i sensibilitat, sense esgarips violents.

*"Paisatge",
aquarel·la de Ramon Reig
(col·lecció Martínez
Lozano).*

AJUNTAMENT
DE LLANÇÀ

Impressió
Gràfiques PUJOL
Figueres

Dip. Leg.: GI-1327/95
Amb la col·laboració de

Diputació de Girona

Portada:
DALÍ A SANT SILVESTRE,
composició de
Joan M. Pau

El llibre conté, entre altres, escrits de Blanca Sala Reig, néta de l'artista, i d'Eduard Puig i Vayreda, comissari dels actes del Centenari Reig, ambdós llançanencs d'adopció. Un bon aplec de fotografies, també, però els ulls se'ns en van vers les reproduccions de les aquarel·les del mestre, alguna d'elles integrant del nostre Museu de l'Aquarel·la.

Quan penso en el senyor Reig, penso en els anys de l'institut, el vell centre del figuerenc carrer Sant Pau. Jo he estat alumne de Ramon Reig. Ell i el senyor Rodeja van ser els nostres professors de dibuix en els sis cursos de batxiller. Temps de "panellets i panellons", com cantà després en Serrat; temps de misses a Sant Baldiri, de *Diario de Barcelona* i *Ampurdán* a can Canet; de *Gilda* i Kubala; temps de lluminoses corrides de Santa Creu, fulard sagnant al bescoll del brau; temps de "prietas las filas, recias, marciales"; de versos clandestins de García Lorca –"y que yo me la llevé al río..."–; de llargues files de mossetes que venien des de les Escolàpies o les Franceses, joves pits turgents sota l'uniforme blau...

Els paisatges empordanesos de Reig són insuperables. Tres quarts de cel, un quart de terra. Els àlbers i els pollancrecs vora la Muga, les basses i aiguamolls del Manol, les raconades marines del Llané, de Tossa, de Llançà vora el Castellar...

L'absoluta transparència de la pintura a l'aigua, com remarca el títol de l'exposició. Pel que fa a la nostra vila, al número 9 de *Miranda*, del 1956, hi havia un article de Ramon Reig, "Notas de viaje", amb una colla de dibuixos a la ploma de diverses ciutats europees.

Martínez Lozano ha parlat sempre amb profund respecte de Ramon Reig. Ell va ser el seu mestre. Als que som d'aquest ofici, mestres vull dir, sempre ens ha agradat aquest tipus de reconeixement. Al costat d'en Reig van créixer també aquells anys en Capalleres, en Massot, en Vallès, el malaguanyat Sibecas, el meu company Joan Paradís.

Augusto Assía, en una de les seves cròniques des de Londres, deia que la crítica anglesa comparava Reig amb alguns dels millors aquarel·listes britànics: Blake, Cotman, Turner... Ell es va sentir tothora molt proper al parisenc Corot.

■ De donzelles i ermitans

Realment, els primers anys del segle passat donaren molt de joc quant a publicacions a la nostra vila, com a mínim en quantitat. Vaig parlar, temps enrere, del llibre *Poesias* (1902), de Francisco X. Majuelo, i de les obres de Pere Oriol: *La solución única y verdadera del Problema Social* (1903), *Lo Japet y la Mundeta de Castell-fulit* (1904) i *El Perico y la Lola* (1906). Ara, el bon amic Joan Serra, arxiver i bibliotecari, m'ha fet a mans una còpia d'*El Resolt de la Donzella* (1904), original de Joan Pagès Iglesias. Aquest autor era ermità de la capella de la Mare de Déu del Port. El llibre fou confeït a la impremta de M. Campamar i fills, del carrer de la Jonquera de Figueres.

El bon ermità adreçà l'obra com a "avis saludable als joves d'ambdós sexes pera que no s'afectin massa ab las il·lusions de la joventut, ni ab rés del mon". El llibret, de clar to didàctic, apareix dividit en tres parts i exposa l'enamorament d'un jove per una noia, la qual el rebutja per causa dels seus sentiments religiosos. Les dues primeres parts exposen, en forma de diàleg, l'assetjament amorós i el determini de la noia, que

raona la seva posició amb fermesa. La tercera és una carta on l'enamorat reconeix la sàvia acció empresa i declara el seu lliurament a la vida de religió: "Me encomanis molt a Déu / puig jo tem al temptador / prega per est pecador / que no trenqui el resolt seu." Finalment, se'n va la noia a donar gràcies a la Verge, perquè ha tocat el cor del seu antic pretendent, que tan desconsolat estava en deixar-lo: "Ajudeu-lo, Mare Santa / no se si ha estat pecador, / pro veig que ab constancia / servirà al Bon Senyor."

Un argument simple, bones intencions i candorosa innocència, potser tret de la vida mateixa, ple de fe i senzillesa. El text, en vers, quartetes octosil·labes, amb rimes generalment consonants, encadenades o creuades. Els recursos poètics, pobres i escassos. L'ortografia de l'època, força irregular.

A remarcar, la utilització freqüent en tota l'obra, començant pel títol, del mot *resolt*, equivalent a *determinació*, *determini* o *resolució*. Actualment no és emprat, ni l'he trobat en cap diccionari de la llengua, dels que he consultat, en la seva funció de substantiu; només en un (Enciclopèdia Catalana) hi apareix com a adjectiu, equivalent a *resolut*.

■ *Que ve el llop!*

Deia a *El Punt* en Sargatal: "L'espero. Seré feliç el dia que una foca i un llop es puguin saludar a la punta del cap de Creus". La foca en qüestió, suposo, hauria de ser un bou marí (*Monachus monachus*), dit també vell marí o llop de mar, els darrers exemplars del qual foren vistos o capturats al nostre coster als anys cinquanta, un al moll d'en Balleu, l'altre a la punta Figuera, segons explica l'amic Arnald Plujà.

El cas és que el llop ha tornat al Pirineu. Un llop viatger que s'ha vist fa poc al Cadí i que procedeix, segons els tècnics, dels Apenins italians, pelegrí solitari a través dels Alps provençals. Sembla que l'animal ha fet una llarga ruta, sense agència turística ni serveis de Ryanair, que tan bé estan de preu. De l'últim llop a Catalunya, fa setanta-cinc anys. Va ser mort, diuen, a l'Horta de Sant Joan, en els ports de Beseit, el 1929. Després es tenen notícies de la presència d'algun altre, en terres catalanes, al massís del Canigó, als darrers noranta.

De fet, els llops han tingut sempre mala premsa. Els seus reiterats atacs als ramats els han convertit en uns proscrits, perseguits sempre per una llegenda negra implacable. Es parla que a la península Ibèrica n'hi ha uns dos mil, a Lleó i Castella, Astúries i Cantàbria, Sierra Morena... Sovint se'ls ha criticat amb l'argument que maten molt més del que poden menjar. Són, diuen, uns cruels assassins. Potser els llops no són altra cosa que uns caçadors compulsius, com tots, ben mirat. La visió dels ramats, grups d'animals idiotitzats per l'acció humana, toixos i amuntegats, pot resultar una provocació insuperable per a ells.

D'històries de llops se n'expliquen de l'alçada d'un campanar. A Galícia contaven que quan un llop segueix un home li mira els peus fins que el cansa; quan s'asseu i acluca els ulls, el devora. Si un llop troba un home adormit al bosc, s'ajeu vora seu i s'amida amb ell; si l'home és més petit, l'ataca. Una altra: si un llop occeix un captaire,

se'l menjarà de cap a peus, però mai no tocarà res del sarró, perquè ho ha rebut d'almoïna. Tot això, i més, ho contava Álvaro Cunqueiro a *Destino*, l'any 62, en els inicis del desenvolupament econòmic de l'Estat. No tot són calés, per sort.

A Cantàbria, on vam ser amb els amics de la Colla del Ranxo l'octubre passat, vaig recollir la contalla de *La pasiega y el lobo blanco*: "*La abuela Catalina, en madreñas siempre, allá por los molinos. Y el lobo aquel siempre con ella...*". Això era a Resconorio i ho explicava temps ha Bilo el de Constància.

Acabem. No heu sentit mai el conte de la Caputxeta Vermella explicat pel llop?... Diu que era un llop simpatitzant dels Verds, protector d'arbres i plantes, que va voler escarmentar aquella nena malcriada que malmetia l'equilibri ecològic de la muntanya, arrencant a dojo les floretes boscanes, saltant i ballant barroerament damunt moltes i falgueres. Com un pixapins qualsevol, vaja...

CARNISSERIA...

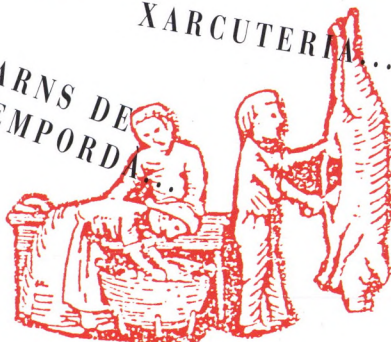
C/ Major, 7
Tel. 972 38 01 02
LLANÇÀ

Josep

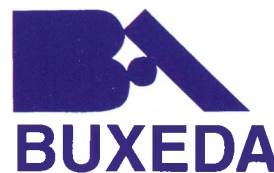
RAFARI

XARCUTERIA...

CARNS DE
L'EMPORDA

PRODUCTES ARTESANS...

BUXEDA

assessors, s.l.

*Fiscal • Laboral • Mercantil
Comptable • Assegurances*

Nicolás Salmerón
(pàrquing bombers)
Tel. i Fax 972 12 09 94
17490 LLANÇÀ

ZURICH ASS.
J. BUXEDA
AG. 170066-5

"la Caixa"

CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA

Aaxiu

Dossier

■ Centenari Dalí

Des de la més absoluta modèstia, volem sumar-nos a l'esclat empordanès entorn del record al geni de Portlligat. Un artista discutit, esca d'enceses passions en pro i en contra, enamorat sempre d'aquesta terra nostra de cap de Creus: la seva llum claríssima, els seus cels després de la ventada, els olivars, els rocs i penyals de formes esotèriques, fantasmals...

Per entendre Dalí, s'ha dit, cal conèixer l'Empordà. I així és, sens dubte. Manuel Brunet el definí: "Salvador Dalí no és només un home empordanès, és tramuntana pura".

A la *Balada del sabater d'Ordis*, de Carles Fages de Climent, Dalí va afegir al seu dibuix de cloenda aquesta quarteta: "Jo sóc divinament tocat de l'ala, / nou Prometeu de Portlligat des d'on / faig el boig d'Ordis. Cada dia és Gala / i per ço moc la música del món".

■ *Dalí i la balena de Llançà*

JOSEP PLAYÀ MASET

La invitació de l'Ajuntament de Llançà a participar en el cicle de conferències dalinianes iniciat a principis d'aquest any, per iniciativa de la seva regidora de Cultura, Núria Escarpanter, em va permetre rememorar un fet relacionat amb aquesta població. Certament, Llançà no forma part de la geografia mítica i sentimental de Salvador Dalí, però hi ha alguns nexes explícits. Així a *Diari d'un geni*, Dalí diu que encara pot "reconstruir el record olfatiu d'una balena podrida que vaig anar a veure al Port de Llançà quan era un nen".

Dalí explica aquest record arran de la visita que li fa un pescador de balenes, el 2 de setembre de 1953 a Portlligat. En aquesta trobada Dalí li demana que li envii vèrtebres de balena amb les quals imagina tot tipus d'aplicacions.

Li afirma que la recuperació d'aquesta olor li permet veure "en el fons dels meus ulls clucs, en ple estat hipnagògic, una forma que a grans trets representa Abraham sacrificant el seu fill. Aquesta forma és de color gris balena, com tallada a la mateixa carn del cetaci".

Tot indica que es refereix al rorqual de 14 metres que el mes d'octubre de 1921 es va embarrancar al cap de Creus. Josep M. Dacosta i Pere Pagès, en el seu suggestiu llibre sobre *Balenes i dofins a la Costa Brava*, ens en donen més detalls: "L'animalot restava presoner en un atzucac de l'illa Encalladora, concretament al Racó de la Blanca. La seva maniobrabilitat era nul·la, el condemnava a la mort lenta". Es va decidir tirar-li un tret. "La bestiola acabà morint i, segons el testimoni dels pescadors, l'estacaren per la cua i la portaren remant a Llançà, en un periple de vint hores i mar en calma. Un cop a Llançà, la deixaren a la platja i restà exposada dins un envelat fet de veles de barca, on cobraven entrada per veure-la. Per perllongar l'exposició hi llençaren sal i hi assistí públic fins que va fer pudor". Se'n va parlar tant a la comarca que fins i tot va motivar un poema de Joaquim Moner, publicat a *La Veu de l'Empordà*: "La Costa Brava de la mar llatina / de l'imperi marítim té la regina: / torrentades de gents de l'Empordà / se llancen i afluixen a Llançà / ... Oh cetaci colós, Balena immoble, / tu has les llars remogut del nostre poble / que servarà fidel en sa memòria / lo teu record de la Natura glòria".

Tot i que Dalí tenia 17 anys i en el seu dietari diu que era un nen, segurament es refereix a aquesta balena, tant pel fet que és l'únic cas conegut en aquesta població com per la referència a la forta olor de la balena podrida, que els més vells de Llançà encara recorden.

Quant a l'assimilació entre la balena i l'escena d'Abraham i el seu fill, cal fer voltar la imaginació envers l'escena entre el pare Dalí, home fort i corpulent, i el seu fill, que l'acompanyava quan el notari havia d'anar a complimentar algun document, mentre contempen la carn del cetaci putrefacte.

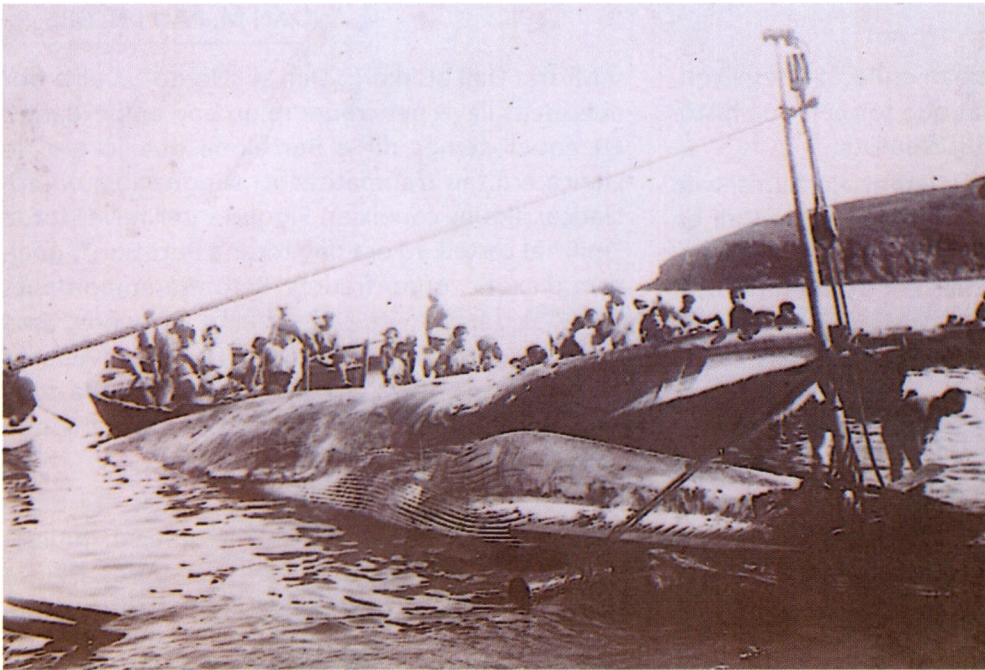
Dalí encara fa una altra comparació: "M'adormo taral·lejant una melodia de la Bella Helena. La Bella Helena i la balena es barregen frenèticament en el meu subconscient" (p. 1.030, *Obra completa*, vol I). Potser era simplement una qüestió de cacofonia.

Aquell mateix any 1953 s'acabava d'obrir l'Hotel Berna, que regentaven l'Agapito Sánchez i la seva dona, de nom Berna.

L'Agapito era apoderat del torero Màrius Cabré, que en aquells moments es trobava a l'apogeu. Va ser Màrius Cabré qui va convidar Rafael Santos Torroella i Maite Bermejo a passar uns dies a l'hotelet, i aquell mateix estiu va arribar un curiós matrimoni italià, Giuseppe i Mara Albaretto.

L'italià va aprofitar un dia que Santos Torroella s'havia citat amb Salvador Dalí, per acompanyar-lo. Un cop a casa de Dalí, aquest es va posar a parlar amb en Santos i va ignorar els italians. Dalí mostrava els últims dibuixos i de cop i volta Albaretto va demanar preu d'un, sobre Adam i Eva al paradís. Dalí va fixar la quantitat: 25.000 pessetes però pagades en dòlars. I Albaretto es va treure els bitllets de la butxaca i es va endur cap a Llançà el dibuix.

Era l'inici d'una llarga col·laboració, que es traduirà en la il·lustració de diversos llibres i en la creació d'una col·lecció que ha estat molt polèmica. Uns anys més tard, un altre gran col·leccionista, Reynolds Morse, vindria a Llançà, convidat a casa dels Gaspar, per anar després tots plegats a veure Dalí.

ARXIU

El rorqual del qual parla l'article, a la platja del Port. Al fons, el Castellàr.

L. ROSIN

La Gola i el Molló. Llaguts proa a cap de Creus.

■ *Records surrealistes de Dalí*

JOAN M. PAU I NEGRE

L'atzar i el temps han enllaçat unes vivències del meu passat que formen una història mig coherent i surrealista.

De petit, figuerenc aleshores, vaig seguir amb delit l'obra de Dalí en llibres d'art de la Biblioteca Municipal. La benevolència de les bibliotecàries em permetia portar els llibres a casa, malgrat la meva tendra edat, per fruir-ne a bastament. Prou que em coneixien i sabien el valor quasi sagrat que tenen els bons llibres per a mi.

Més endavant la important biblioteca del meu mestre, l'arquitecte Alexandre Bonaterra, era objecte d'espionatges furtius a l'obra de Dalí.

Influït per la famosa Madonna de Port Lligat vaig pintar una Mare de Déu del Port de Llançà, "surrealista", que decorava la capçalera del meu llibre juvenil i vetllava els meus somnis d'artista, aquells que mai es realitzen (1958).

D'aquells anys recordo aparicions esporàdiques de Dalí i Gala pel figuerenc carrer Nou per fer compres. Veure'ls caminar amb la seva petita comitiva carrer amunt era excitant i esvalotador. La Sra. Gala, acompanyada pel noi maco de torn, va comprar sabó "Maja" a la botiga dels meus pares. Emocions contingudes; una aroma en el record.

Dalí vivia per mi a Port Lligat, potser una mica a "Amèrica". Era un temps en què el Teatre Municipal de Figueres estava en runes perquè els moros d'en Franco l'havien cremat, però això es deia en veu baixa. Aleshores en una part coberta del mateix edifici hi havia les peixateries públiques; una pudor en el record.

Encarriant els meus passos cap a la meva professió, vaig assistir a unes classes d'Arts i Oficis que feia a l'Institut el famós arquitecte Pelai Martínez (curs 1958-59). Era un goig tenir tan bon mestre. Venia expressament de Barcelona i no faltava mai a classe per explicar els estils arquitectònics i la bona construcció. El curs era gratuït i només l'aprofitàvem tres alumnes: en Josep M. Joan, l'Antoni Pagès i jo (1). Vàrem fer com a treball el dibuix de les dues façanes principals del Teatre i vàrem prendre mides del natural. Darrera les façanes la buidor d'un amfiteatre sense sostre, la sentor del peix de Roses o Llançà.

Tot estudiant a Barcelona era tema de discussió entre companys si Dalí era més "bo" que Picasso,

si Miró... Dalí als diaris, Dalí al "No-do", Dalí a flor dels meus llavis per creure'm un bon empordanès. En aquell temps dir a Barcelona que jo era de Llançà era tan traumatitzant! Ningú sabia on era Llançà, alguns coneixien Figueres per haver fet la "mili" al castell. Jo era de "tocar a Port-Bou", quelcom d'exòtic, quasi francès. Però era empordanès com Dalí, i havia viscut divuit anys a Figueres. Port Lligat no era lluny. Jo m'emparava en la seva fama per sentir-me quelcom més que res. També solia explicar anècdotes d'ell escoltades de gent que l'havia tractat i jo en presumia d'això.

Dalí exposa a Barcelona el gran quadre "La batalla de Tetuán" (1962). A la inauguració, tímida, vaig dir-li: Jo també sóc de Figueres. Dalí va dir-me: Ah sí? I de quin carrer? Del carrer Nou. Molt bé. Al mateix temps vaig demanar-li un autògraf sobre el programa de l'exposició. Me'l va fer i el completà la Gala. Un sagrat record i una relíquia.

Setembre, 28 del 1974, Figueres estrenava Museu Dalí, Dalí estrenava Figueres. Començava una altra història per a la ciutat. Feia fred però ningú ho notava, era fosc però una llum màgica de focs artificials ho esclaria tot. A mi se'm trencava el cor per no poder ser a la festa. A les mateixes hores el Doctor Vila m'operava d'una hèrnia a la Clínica Santa Creu. Els coets s'envolaven. A mi m'envolava per unes hores l'anestèsia.

El president Jordi Pujol visita Dalí per última vegada (1987). Sóc de les poques persones convidades a acompanyar-lo en qualitat de fotògraf. Refusó la invitació. Tinc a la mateixa hora una visita d'obra. Era un encontre històric, irrepètible, una pàgina més per una biografia corrent com la meua. Ara puc dir que no podia fotografiar un Dalí malalt, com tampoc no l'he fotografiat un cop mort. Jo que he fotografiat tantes vegades la "mort" (2) sé que en Dalí no és mort, és ben viu per a mi, és immortal.

Notes

- (1) Josep M. Joan, aparellador i creador del Museu de Juguines de Figueres. Antoni Pagès, delineant i V.I.P. Joan M. Pau, aparellador i fotògraf.
- (2) Exposicions fotogràfiques: Còctel de vida i mort, De la vie et la mort, Signum mortis.

JOAN M. PAU

■ *De la insostenible lleugeresa del geni*

JOSEP M. SALVATELLA

Submergits ja de ple en l'Any Dalí, i deixant-nos de punyetes, és a dir, de campanyes mediàtiques de segurs efectes econòmics per a alguns, em ballen ara pel cap unes qüestions que no sabia avaluar del tot: Què hi hagué veritablement d'artista excepcional, de gran pintor o potser d'extraordinari dibuixant, en el mestre de Portlligat i què tingué a l'ensem d'audaç venedor d'imatge? Quina proporció del seu ésser correspon a una certa patologia, de malalt paranoic, i quina a un pallaso? Potser genial, és clar, no vull dubtar-ne... Confesso la meva incapacitat per respondre ambdues preguntes, però suposo que en un any com aquest, que tothom en parlarà, potser massa i tot, algú pot aclarir-nos-ho, això.

Parlant en plata, era boig Dalí? Només feia el boig? Era un provocador sistemàtic, d'un histriòsisme calculat, en públic? Freud i la psicoanàlisi, l'etapa surrealista, problemes sexuals, complexos, deliris místics... "Si Charlot, a més de fer el pallaso, pintés una hora cada dia, tothom el lloaria. En canvi jo, que pinto tot el dia i només faig el pallaso una hora, ningú no m'ho perdona", deia el diví a Ramon Guardiola (*Dalí de primera mà*, Diari de Girona, 1990).

Baudelaire, Byron, Shelley, Tolstoy, Balzac, Berlioz, Rachmaninov, Schumann, Miquel Àngel, Gauguin, Van Gogh... Com un equip de futbol, onze. Ments malaltes, tots, en opinió dels metges, maníaco-depressius deien. Tammateix, d'ells i d'altres com ells, n'ha restat un singular llegat en el camp de la literatura, la música o la pintura. I la llista es podria ampliar fàcilment, només consultant les enciclopèdies.

Tots els artistes són, poc o molt, malalts mentals? Bé, no és condició indispensable, no fotem... Sí és cert, però, que les persones amb tendències depressives tenen una especial facilitat creativa en el món de les arts i de les lletres. Són gent, aquests, amb una esmolada intuïció, una aguda capacitat per sentir, per percebre sensacions molt vives, segurament molt més intenses que no altres persones. Això explica, en part, les acusades variacions emocionals d'alguns artistes, amb moments d'exaltació i màxima creativitat i d'altres, en canvi, on semblen enfonsats en un pou. És per això que molts poetes i pintors s'han sentit, a voltes, pro-

fundament desgraciats, incapaços de reeixir en les seves relacions personals?

Per altra banda, la imatge de l'artista o literat abocat al suïcidi és recurrent al llarg de la història. No parlem ja dels romàntics, amb un acreditat palmarès. Només al segle passat i parlant d'escriptors: Vladímir Maiakovski, a Moscou, el 1930; Virginia Woolf, a les aigües de l'Ouse, i Marina Tsevetàieva, a Ielàbuga, el 1941; Stefan Zweig, al Brasil, el 1942; Cesare Pavese, en un hotel de Torí, el 1950; Ernest Hemingway, el 1961, a Ketchum (Idaho); Gabriel Ferrater, a Sant Cugat, el 1970...

Dalí no era ben bé d'aquests. És més, sembla ser que l'aterria la idea de la mort, com a tanta gent. S'aferrava a la vida però, paradoxalment, es negà a menjar en els seus darrers temps i es deixà morir a poc a poc. Un suïcidi passiu? Breu comentari de Màrius Carol: "Dalí, després de la mort de Gala, s'autosegrestà a Púbol i després a la Torre Galatea perquè se sentia envellit i sense la creativitat del passat. No tenia cap malaltia en concret, si bé vivia envoltat de metges i infermeres. Encara pintava alguna imatge, com el premonitori *Arribarem tard, cap a les cinc*. Hi va plasmar un malson que consistia a ser transportat a una clínica en un camió de mudances."

No és fàcil esbrinar conceptes, en casos com aquests. Som tan contradictoris, tots plegats! Les pors atàviques, les obsessions pregonament arrelades... "És possible condemnar allò que és efímer? El cel crepuscular de la desaparició ho tenyeix tot amb l'encís de la nostàlgia". Pel dret o pel revés, "la insostenible lleugeresa del ser", de Kundera. Sabem que una cosa és l'aparença i altra, la realitat. Àngel o dimoni, l'Empordà no es desempallegarà fàcilment del mite. De fet, de mites vivim, o malvivim, vet aquí.

L'alè de Dalí, el seu esperit insomne i rodamón, es pot cercar a llocs diversos: a Figueres en el museu-mausoleu, naturalment, a Nova York, a París, a Perpinyà... Jo m'estimo més anar-lo a trobar a Portlligat, vora la casa que comprà a la Lídia, "la que fou i no fou Teresa la Ben Plantada". El mirall aturat, la línia plana, als peus del Crist vençut. Un paisatge essencial, net, oníric. Allà, l'aigua de la mar, amb les minves de gener, té un color pàl·lid i estantís, "un verd prim, que és com un blau

tocat de fatiga", deia en Pla tot parlant de les oliveres, que és ben bé parlar del país. Aquestes oliveres torturades, braços nus i retorçats, com ànimes en pena al grat de la tramuntana, la xalo-

cada i el mestral, arbres totèmics que es depengen rostos avall fins a frec d'allò que se'n diria un estany salat.

(Setmanari de l'Alt Empordà, 2011/04)

Salvador Dalí i un pescador de Portlligat.

ARXIU

■ *L'altra cara de Dalí*

"La caricatura és l'art de deformar una imatge per fer-ne un quadre veritable."

Ronald Searle

A Sant Esteve del Monestir, comarca del Rosselló, prop de Perpinyà, se celebrà durant anys una trobada mundial de caricaturistes. L'edició de 1986 fou dedicada a Salvador Dalí, amb més de tres-cents participants de vint-i-cinc països diferents. Les tres interpretacions d'aquesta plana en són una mostra excepcional.

Superbi (Itàlia).

Sócrates (Argentina)

Soares (Portugal).

Ara fa cent anys

■ De tavernes, cafès, teatres i balls

JOAN SERRA PERALS

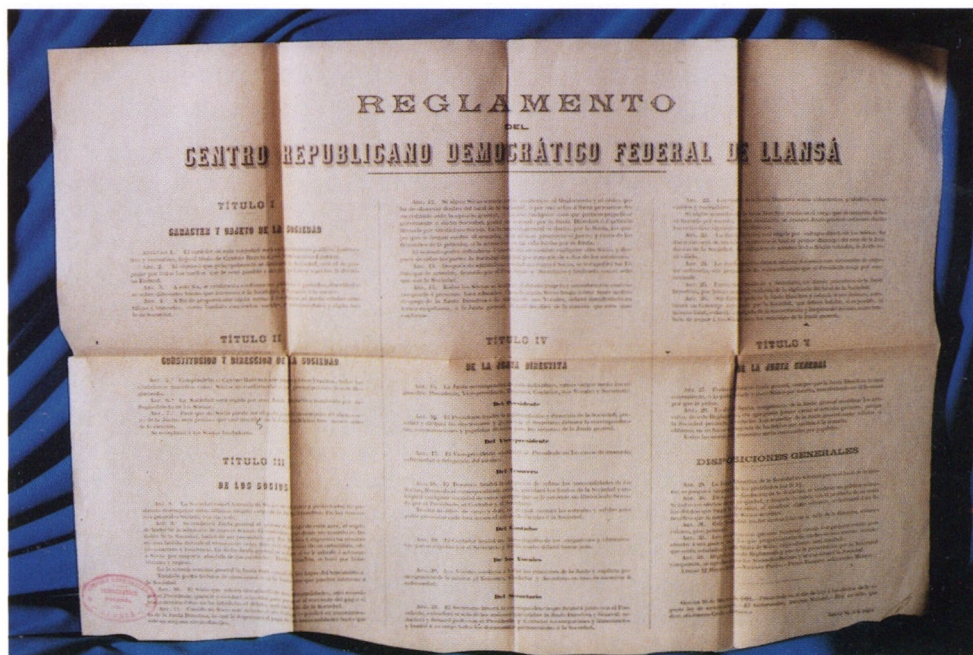
Fora del que es considera la vida privada de cada llar i de l'àmbit del treball, existeix una organització del temps en comunitat. En efecte, quan volem situar un veí de tal lloc o tal altre, immediatament recordem el seu tarannà col·lectiu, allò que més fàcilment el pot identificar com a ens social característic. I, si així ho fem, no és gaire fàcil que errem, perquè la voluntat dels veïns de relacionar-se entre ells ha estat sempre un dels principals ingredients d'un poble.

Ara fa cent anys, l'estatut de pertànyer a un poble en concret garantia l'accés a relacionar-se o fer-se amb els iguals. Amb tot, dins del poble es donaven diferències entre els de tota la vida o bé els nous, així com entre els que no tenien res a veure amb el poble i aquells que podríem anomenar oriünds. Una altra subdivisió portava a la formació de grups o colles, sobretot entre els joves. En una època en que es guanyaven uns jornals molts minsos, on de vegades amb penes i treballs s'arribava a passar la setmana, i on encara es treballava de sol a sol; uns anys on no havia arribat l'electricitat –a Llançà ens va arribar l'any 1915– i, en conseqüència, sense ràdio ni televisió, ni cinema, ni vídeos, ni altres enginyers de la tècnica; les relacions entre els veïns prenen un lloc rellevant en la comunitat.

El lleure, la diversió i la folgança tenien lloc bàsicament a l'aire lliure, a l'àmbit del treball, en els ralls improvisats a peu de porta o en les corrandes de la platja amb l'arribada de les barques i l'estesa de les xarxes; o bé en els espais tancats, tant públics com privats. Dels darrers, uns eren reservats exclusivament a les dones, els altres als homes i la resta a ambdós gèneres. Avui, però, només parlarem de tavernes, cafès, teatres i balls.

Els cafès i les tavernes, juntament amb les instal·lacions de les anomenades societats, eren les seues principals a l'entorn de les quals s'organitzava l'activitat de la vila. L'oferta abastava un seguit de propostes lúdiques, com podien ser els billars, els jocs de taula de l'estil del tresillo, o bé el dòmino, a més de les tertúlies i els balls. No obstant això, la programació es reforçava amb altres iniciatives dins de l'àmbit cultural: les representacions teatrals, els concerts i els jocs florals constituïren exemples d'aquest apartat.

L'any 1904, Llançà disposava de dues tavernes: la d'en Jaume Pacareu, al carrer Unió, 3; i la d'en Joaquim Arroyo, al carrer Ribera, 3. D'una mica més de categoria, hi havia quatre cafès dels anomenats "de 21 cèntims": els d'en Joan Heras i Joan Falcó, situats al carrer Pi i Margall, el primer en el número 13 i el segon en el 5; el d'en Lluís Ferreres, al carrer

Reglament de l'antic Centre Federal de Llançà.

del Mar; i el d'en Pere Masdeu, al carrer Argilar. L'horari de tancament d'aquests establiments, segons fixava l'Ajuntament, havia de ser per a les tavernes, de novembre a abril, a les 10 de la nit, i de maig a octubre, a les 11. En canvi als cafès se'ls permetia tancar, de novembre a abril, a les 12 de la nit, i de maig a octubre, a la 1 de la matinada; franges que s'allargaven excepcionalment mitja hora més en casos d'espectacles teatrals i balls.

Aquest mateix any, les ordenances municipals recolliren, per motius higiènics i de salut pública, l'obligatorietat de que les taules i els mostradors d'aquests locals no fossin folrats de plom o altres metalls oxidables, ni que en cap cas fossin de fusta pintada o envernissada; es recomanava, sempre que fos possible, el marbre i la pedra.

En aquests locals –reservats bàsicament al sexe masculí–, a primera hora del matí hi acudien alguns visitants, normalment senyors d'avançada edat als quals no se'ls enganxaven els llençols per anar al cafè, ja que havien tingut la prudència de ser puntuals a l'hora de retirar-se la nit abans. D'altra part, els convenia escapolar-se de la cridòria que els petits començaven a organitzar a la casa, tot agraint al cel el privilegi que els donava estar retirats. Arribaven pausadament i en silenci ocupaven les cadires, respectant les distàncies. El cafè a la taula feia que s'animés la conversa o, fins i tot, que pugés de to si era un d'aquells dies amb ganes de guerra per part d'uns quants.

Cap a les onze, l'ambient es començava a fer més variat. El moviment de la població ja desvetllada es contagiava des de la part del carrer i, a poc a poc, anava entrant dins del local. Els uns han quedat a la porta per tancar una transacció comercial; els altres, tot anant a fer un encàrrec s'han aturat a xerrar; alguns omplen entre cançons i rialles la tartana o el carro, perquè tothom sàpiga que se'n van a tragar la mercaderia cap al Port o bé a Figueres. En conjunt, aquella era l'hora escollida per donar senyals de vida, de forma que ningú no perdés passada del que s'esdevindria a continuació. Això no obstant, tothom coneixia *a priori* el resultat dels escorcolls, que mai diferiria gaire del que hom havia fet el dia anterior.

Entre les onze i la una, les entrades i sortides ja eren menys freqüents. Només uns pocs jugadors, partidaris de buscar un refugi lluny de l'esclat solar, ocupaven les parts ombrívols del local, despreocupats del que succeïa al seu voltant. Els pocs que encara circulaven dins del recinte ho feien per l'exterior, embadocats amb els moviments del carrer. Però, a mesura que el matí es consumia i s'acostava l'hora d'anar a dinar, l'animació creixia gràcies al sector d'homes, disposat a fer temps al cafè mentre paraven taula unes cantonades més enllà. De sobte, es treien el

rellotge de la butxaca per fer cara de sorpresa i aixecar-se del seu seient: el dinar ja devia estar fumejant.

La tranquil·litat duraria tan sols una hora i mitja, el que triguessin a presentar-se els jugadors de dòmino. Ells acudien sempre impacients d'ocupar les taules rodones de marbre per colpejar-les amb les fitxes i reforçar el soroll metàl·lic amb les veus. A aquestes partides hi podien concórrer les figures més notables de la vida local. El cafè, la copa i l'havà impregnaven les parets i el sostre d'un dens núvol blanc que el tímid aire que es colava per entre finestres i *visillos* no aconseguia dispensar.

Amb tot, si a alguna hora les pulsacions del cafè s'acceleraven de veritat, era quan començaven les partides del tresillo. En efecte, durant el primer quart del segle, el joc del tresillo ocuparia un espai privilegiat en el lleure que als homes madurs els deixaven la feina i les obligacions familiars. Les primeres hores de la tarda les consumien intensament aquells que aconseguien formar part del tercet de tresillistes afortunats. Els badocs, en canvi, veien avançar les agulles del rellotge, ja que ningú els havia acabat cedint-los la seva plaça de jugador. Els pocs que no participaven directament o indirectament de les incidències de la partida es dedicaven a la tertúlia. Aquesta no deixava de ser una ocupació igualment rigorosa quant a les normes de comportament dels integrants, que podien guanyar o perdre a més de suportar com a convidats de pedra una colla de pas-savolants. Les tertúlies d'un determinat cafè depenien del nivell que assolía la conversa dels contertullians. N'hi havia que preferien parlar de política o economia. Els menys amoinats per la salut de la vida pública optaven per discernir sobre temes més venals, relacionats o no amb la nostra vila.

El teatre i els balls organitzats per les societats –l'any 1904 només tenim constància de l'activitat del Centre Federal– donaven peu a una més gran participació de sexes, tant de dones com d'homes. En el primer cas, des del text als actors, del vestuari a la música o els decorats, la responsabilitat requeïa en els afeccionats. Les improvisades companyies posaven en escena una o dues obres l'any, segons la dificultat que comportés la seva execució. Arribat el dia de la funció, el pati de butaques s'ompliria de gom a gom i el públic aplaudiria invariablement l'esforç dels participants, agrades molt o no tant.

Tot i la fervent devoció pel teatre, les vetllades a les societats que més fort quedarien en els records de la gent de l'època serien aquelles dedicades al ball. El ventall d'ocasions per a celebrar-les era molt ampli; la temptació, impossible d'evitar. N'hi havia que es fixaven amb motiu de dates assenyalades i s'esperaven ansiosament. Però sovint no calien commemoracions de sants ni verges per organitzar una sessió de

ball. El segle havia començat recordant els temps gloriosos en què els valsos feien fer saltirons als homes, arrossegant el vestit a les dames i rodant les parelles per la pista de ball. Regularment, la sessió de ball d'una societat s'acostumava a fer al vespre, abans de sopar. El contacte d'uns i altres es produiria, doncs, tot sentint els acords musicals. Acabada aquesta curta ballada, en podia tenir lloc una segona, depenent del grau d'animació que caracteritzés una determinada societat.

Per assegurar l'ordre públic i la seguretat en representacions teatrals i balls, l'Ajuntament va regular en les ordenances municipals tot un seguit de normes que avui dia ens poden semblar lògiques o obsoletes segons com es mirin. Entre aquestes destaquem:

"No se permetirà la entrada a personas que conduzcan perros o otros animales, ni los que llevan armas excepto los militares que las usan por razón de su instituto.

No se permetirà entrar en los salones de bailes públicos con bastones, palos o armas ni tampoco llevando espuelas.

No se permetirà bailar escandalosamente, fumando y atropellando a los demás, así como quitar las parejas a los que están bailando a no ser que estas los cedan

voluntariamente, a las personas que se los pidiesen, usando siempre de las formas cortesanias que la buena educación exige.

No se permitirá tampoco en los bailes que por medio de palabras acciones o de otra manera se falte al decoro debido a las personas a la moral y a las buenas costumbres, y los que lo hicieran serán expulsados del baile y entregados a la autoridad o a sus agentes.

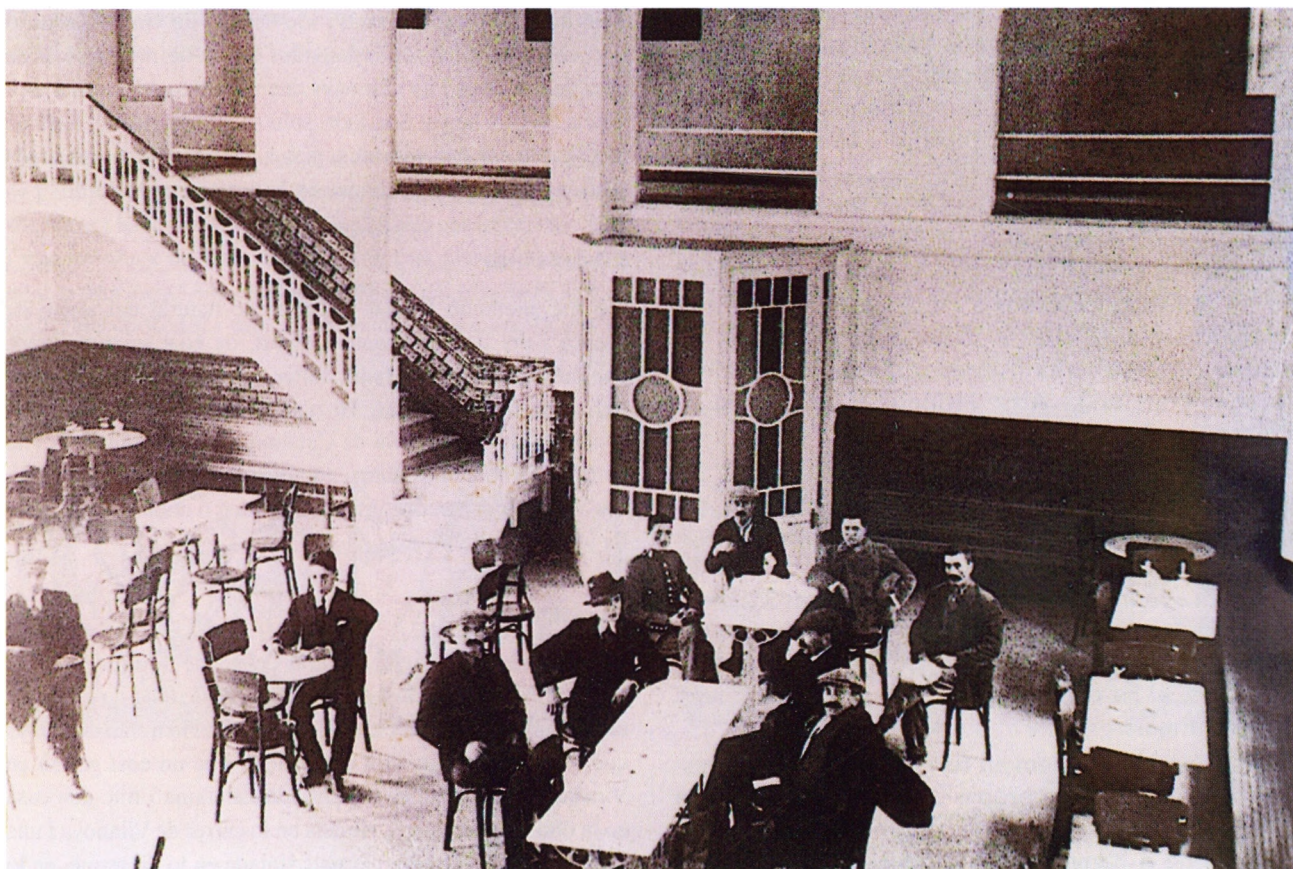
Tampoco se permitirá la estancia en el salón, de personas en estado de embriaguez.

Los espectáculos comenzarán a la hora señalada en los carteles, ejecutándose precisamente la función anunciada que no podrá variarse sino en casos que las circunstancias lo exijan previo permiso de la autoridad.

Desde de que se levante el telón permanecerán los concurrentes descubiertos y sentados guardando el silencio necesario para no distraer la atención pública.

Se prohíbe fumar y encender fósforos en la sala, permitiéndose únicamente en los pasillos y en el café.

Se prohíbe en absoluto dar voces silbidos y toda otra manifestación apuesta a las buenas formas y decencia pública."

A primers del segle passat, el local del Foment Agrícola, que després fou el Cafè España

■ *La immigració francesa del segle XVII a Llançà (I)*

ARNALD PLUJÀ

En realitat, aquest escrit correspon a l'ampliació del capítol XII del llibre *Llançà al segle XVII*, del mateix autor, el qual, per motius d'agenda en la publicació i el retard en rebre una còpia microfilmada de l'original, dipositat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, només pogué incloure una petita ressenya dels personatges. De ben segur que aquestes dades d'ara seran una bona referència per completar algunes genealogies dels llançanencs actuals.

El document que transcrivim data de l'any 1637 i fou ordenat pel compte d'Empúries, llavors virrei de Catalunya, a efectes d'interrogar i censar tots els immigrants francesos establerts al Principat, atès que la guerra contra França ja era imminent i calia preveure l'existència d'espies o possibles enemics entre ells. Deixant al marge els motius bèl·lics, el nostre interès radica en la relació de les persones amb cognoms encara presents a Llançà i que en gran mesura ha de contribuir a entendre la nostra història local.

A mitjans del segle XVII, els francesos residents a Llançà eren 51, número que podríem duplicar o triplicar en cas d'afegir els integrants familiars; la quantitat més elevada en tot el litoral gironí. Com veurem, la majoria d'ells eren jornalers que treballaven pels grans terratinents locals, un fet que demostra que l'actual fenomen social i humà de la immigració europea ja ve de lluny. Entre els cognoms dels forans, n'hi trobarem de tan coneguts com Tolsanes, Salvat, Coll, Bosch, Felip, Vergés, Pons, Teixidor o Duran.

Quant a l'origen dels mateixos, observem que gairebé tots els francesos procedien de terres occitanes, de parla molt semblant al català, cosa que per tan facilitava la comunicació amb els del país. Algunes de les poblacions citades a l'interrogatori, avui són de difícil localització; la majoria corresponien als actuals departaments francesos d'Aveyron (Rodés), Ariège (Pamiers), Alts Pirineus (Tarba), Aude (Narbona) i Tarn (Albi).

En idèntica data, els francesos empadronats en les altres viles marineres del cap de Creus eren els següents: la Selva de Mar, 16 (cal recordar que Portbou, Colera i el Port de la Selva encara no existien com a municipis); Cadaqués, 30; i Roses 31; mentre que a la resta de terres empordaneses destaquen Sant Pere Pescador, amb 41; l'Armentera, amb 10; i Empúries, 3. En conjunt i fins a Blanes, totalitzaven 490 estrangers.

A continuació, detallem en forma de regest i tot respectant la grafologia pròpia de l'època, la ressenya personal d'alguns dels homes originaris del regne de França que a l'any 1637, o molt abans, ja s'havien establert definitivament a la nostra vila de Llançà.

Jaume Pena

"Jo me dic Jaume Pena i sóc natural de la Gascunya, regne de França, del lloc de Sant Llorens del bisbat de Sant Bertran, de edat vint-i-dos anys i visc de mon treball en la casa de los amos. Hi ha catorze anys que resideixo en la província de Catalunya. No sóc casat i he passat nou anys continuo en dita present vila de Llançà. No sóc casat, sóc fadrí solter, sens tenir fills ni filles. Tinc una peça de terra boscosa, la qual he començat a esporgar, plantar vinya, la qual es situada al territori de Villordí, de tinença de dotze vessanes."

Bernat Casavall

"Jo me anomeno Bernat Casavall i soc natural del regne de França d'un lloc que se diu Montinyach en la Bigorra. Sóc treballador, de edat vint-i-quatre anys poc més o manco. Hi ha nou anys que resideixo en la província de Catalunya i tots ells los he passats en dita vila de Llançà, vivint de mon jornal i no tinc més parents que un germà de edat uns deu o dotze anys que també es fadrí i habita en dita vila de Llançà i jo no tinc fills, ni filles ni cosa alguna de hisenda."

Antoni Català

"Jo me dic Antoni Català, sóc natural del regne de França, d'un lloc que se diu Posach i sóc de edat de vint-i-cinc anys poc més o manco, sóc treballador i visc de mon treball en casa de los amos i ha vuit anys que resideixo en aquesta província de Catalunya. Sóc fadrí solter i tinc un tros de terra de tinguda de catorze vessanes, part bosc i part vinya plantada situada en lo terme de Llançà en lo territori de Villordí."

Bernat Caner

"Jo me anomeno Bernat Caner i sóc natural del regne de França i del lloc anomenat Gespart, de edat seixanta anys, poc més o manco, sóc fadrí, solter, treballador i visc de mon treball darrera los amos. Hi haurà uns cinquanta anys que resideixo en la província de Catalunya i uns trenta en la vila de Llançà i lo demés temps en altres llocs de Catalunya i no tinc ningun parent conegut i tinc uns deu o dotze bucs de abella i no tinc altra cosa."

Joan Bruçjol

"Jo me dic Joan Bruçjol, natural del regne de França, de la vila de Marculy, del bisbat de Sant Flor, de edat de cinquanta cinc anys i visc de mon ofici de sabater. Ha trenta cinc anys que resideixo en dita vila de Llançà i tinc un cosí germà en Viladamat i una muller anomenada Estefania i tinc una casa en la dita vila de Llançà, situada en lo carrer de Vilanova i una vinya de tretze o catorze jornals situada en lo dit terme, en lo territori de la Farella, una altra vinya a Fener i un hort."

Joan Felip

“Jo me anomeno Joan Felip i sóc natural del regne de França, del lloc anomenat La Velada, bisbat de Rodés, de edat uns vint-i-dos anys, poc més o manco. Sóc treballador, solter i visc de mon treball seguint los amos. Hi ha quinze anys que resideixo en la província de Catalunya, los quals he passat a Llançà i no tinc ninguna cosa que un tros de bosc situat en lo terme de Llançà, en lo territori de les Aigües, de trenta quatre vessanes poc més o manco.”

Antoni Alaus

“Jo me anomeno Antoni Alaus i sóc natural del regne de França, del lloc de Babre del bisbat de Rodés i tinc quaranta cinc anys, sóc sabater i visc de mon ofici. Hi ha vint-i-sis anys que resideixo a la província de Catalunya, los quals he passat a les viles de Roses, Cadaqués, La Selva i ha set anys a Llançà i tinc un germà que es casat en lo lloc de la Selva i jo sóc casat amb Elena, filla de Bartomeu Nicolau i de Montserrat i no tinc ningun fill ni filla. Tinc una casa ben situada en dita vila de Llançà i una vinya, la qual casa i vinya ha aportat ma muller.”

Bernat Estrada

“Jo me anomeno Bernat Estrada i sóc natural del regne de França del lloc anomenat Sasort, del bisbat de Tarba, sóc pastor de ovelles i faig de mosso pastor amb Rafel Ferrer de la vila de Llançà, tinc cinquanta anys poc més o manco i visc de la vida que hem fa mon amo en sa casa. Hi ha vint-i-cinc anys que resideixo en la província de Catalunya. Sóc casat amb Margarida i no tinc ningun fill ni filla ni hisenda alguna, ni cabal i visc de la soldada i sols tinc dita muller”.

Bernat Dalgas

“Jo me dic Bernat Dalgas, natural del regne de França del lloc de Lefinyar, arquebisbat de Narbona, de edat de cinquanta anys, sóc ferrer i habito en la vila de Llançà haurà uns trenta cinc anys i visc treballant de mon ofici de ferrer i no tinc parents alguns en dita província i sóc casat amb Margarida, filla de la Vall de Sant Pere de Rodes i tinc dos filles de dita muller, la una de

dotze anys anomenada Maria i la altra de tres anys, anomenada Margarida i totes dos donzelles i tinc una casa situada en la dita vila de Llançà, amb la botiga de la ferraria y dos vinyes la una situada al territori de Grifeu i la altra a les Aigües”.

Antoni Cadres

“Jo me anomeno Antoni Cadres, natural del regne de França, del lloc dit la Barxa del bisbat de Rodés. De edat de cinquanta anys, sóc treballador i visc de mon treball i haurà uns trenta anys que resideixo a la província de Catalunya i sempre en dita vila de Llançà i sóc casat amb Caterina, filla de Tomàs i de Caterina i tinc una filla anomenada Maria Àngela de edat de catorze anys, donzella i tinc una casa parada en dita vila de Llançà, situada al carrer de Mar i dos vinyes, la una a les Aigües i la altra a Grifeu i un hort el qual es de ma muller.”

Antoni Lafarga

“Jo me dic Antoni Lafarga, natural del regne de França, del lloc de Albinyà del bisbat de Pamiers, de edat quaranta dos anys i visc de mon treball seguint los jornals i dels fruits que cullo de un mallol que tinc. Hi haurà més de trenta anys que resideixo a la província de Catalunya i no tinc en dita província ningun parent i sóc casat amb Rafela, filla de Víctor Paronella del lloc de la Vall de Sant Pere de Rodes i tinc un fill anomenat Vicens, de edat tres anys i tinc una casa dins la Força de vila de Llançà i dita casa poc moblada i en lo celler unes deu botes de vi i tinc una vinya situada en lo territori de les Aigües de catorze jornals i tinc una barca de pescador molt petita i un bolitx.”

Antoni Condom

“Jo me anomeno Antoni Condom i sóc natural del regne de França, del lloc dit Baudias, del bisbat de Tarba, de edat de cinquanta anys, sóc treballador i visc de mon jornal, hi ha trenta cinc anys que resideixo en la província de Catalunya, tots los quals sempre passats en la vila de Llançà i tinc un cosí pastor que resideix en lo lloc de Vilajuïga i sóc casat amb Caterina, filla de Pere Boris de dita vila i de Anna, ma muller i ma sogra són catalanes i mon sogre era francès i tinc un fill

ARXIU

*Els oficis dels immigrants:
Bracers, jornalers, treballadors, pagesos i pastors.
Tots ells emmarcats en el sector primari,
representen la majoria d'oficis dels francesos establerts a Llançà.
També hi trobem dos sabaters, un mestre de cases, un ferrer i un pescador.*

de edat un any i una filla de edat tres anys. Tinc una casa para-
da amb mobles, situada en dita vila de Llançà i dues vinyes
situades en lo territori de les Aigües, comprés un tros de bosc
i quatre bucs d'abelles.”

Arnau Densalat

“Jo me dic Arnau Densalat, sóc natural del regne de França
del lloc dit Mascarós del bisbat de Tarba, de edat de quaran-
ta anys i sóc treballador i visc de mon jornal. Hi haurà uns
trenta anys que resideixo en dita província y en lo dit temps
he viscut en los llocs de Garriguella i de Pau i en la vila de
Llançà haurà uns tretze anys. Faig ma habitació en la vila de
Llançà i tinc un cosí germà casat en lo lloc de Garriguella i
sóc casat amb Anna, una filla de Antoni Garriga, la qual dita
muller es filla de dita província, del lloc de Cotlliure i tinc
una filla de edat de tres anys i una casa a lloguer i una pesa
de terra al territori de les Aigües, part vinya i part boscosa.”

Ramon Vidal

“Jo me dic Ramon Vidal, natural del regne de França, de la
vila de Cordas del bisbat de Albi, de edat de trenta set anys i

sóc treballador i visc de mon treball seguint los amos. Hi ha
tretze anys que resideixo en dita província de Catalunya i tot
ells passats en la vila de Llançà i tinc un germà casat amb
Caterina, filla de Ramon que era francès i no tinc altres parents
i jo també sóc casat en dita vila de Llançà, amb Maria de nació
francesa, filla de Joan Àlias i tinc un fill anomenat Antoni, de
edat dos anys i tinc una vinya i una casa que he trobada de ma
muller i dita casa, moblada de alguns pocs mobles situada en
la present vila de Llançà i una vinya situada en el territori de
la coma de Fener de tinença quatre vessanes.”

Nota: Properament completarem la biografia dels restants
francesos residents a Llançà: Joan Carles, Joan Bosch, Sisart
Tartera, Joan Miquel Tolsanes, Joan Grusia, Joan Bruanya,
Bernat Casanyes, Duran Bonora, Antonio Gaso, Joan Dellers,
Joan Freixach, Joan Braunyà, Joan Pons, Pere Targevayra, Joan
Vergés, Lluch Fut, Antoni Planya, Pere Colsona, Joan Frageyra,
Pasqual Guandie, Andreu Coll, Joan Cantie, Joan Lluís Prats,
Joan Teixidor, Pere Baide, Antoni Duran, Ramon Gasgui,
Andreu Comes, Joan Falgueres, Anton Debes, Pere Combella,
Joan Corral, Joan Darrer i Jacob Català.

Procedència dels immigrants occitans:

Els occitans citats en aquest article,
que arribaren a Llançà entre els
segles XVI i XVII, procedien majoritàriament
dels bisbats de Rodés, Pàmies, Albi i Tarba.
Els més allunyats eren del departament
de Chantal, bisbat de Santa Flor,
prop del massís Central.

■ La notaria de Llançà (I)

La documentació generada per la institució notarial al llarg dels segles constitueix avui una part fonamental del nostre patrimoni cultural. A partir del segle XIII la figura del notari, com a persona que autoritzava qualsevol contracte o document del contingut del qual donava fe, coneixerà un desenvolupament progressiu de la seva funció social. El notari administrava la fe pública extrajudicial i la seva intervenció es féu corrent a l'hora de definir i establir les condicions que havien de regir molts aspectes de la vida de relació entre les persones. D'altra banda, a més de la seva intervenció a l'àmbit de la relació entre particulars, és de destacar l'exercici de l'ofici notarial en altres camps, com ara el d'escrivà o redactor de processos i actes judicials, el d'escrivà dels consells de les universitats de moltes viles, redactor de capbreus per encàrrec dels senyors jurisdiccionals...

L'exercici de l'ofici notarial al llarg de més de set-cents anys ens ha deixat uns testimonis de gran interès per a la història del país. Els protocols notarials, o sigui els volums formats per les actes autoritzades per un notari i relligades i enquadrades, són avui objecte de consulta per part d'estudiosos i investigadors de totes les èpoques; a més, són materials de consulta obligada per part d'historiadors de l'economia, de les institucions, de les formes de vida i de treball, dels costums i de la vida quotidiana, de les relacions entre els homes, dels filòlegs...

Els fons notarials del districte de Figueres constitueixen, pel seu volum –prop de vuit mil llibres (1)– i per l'antiguitat d'algunes de les seves notaries –com les de Castelló d'Empúries i Peralada–, un dels principals fons notarials de la demarcació gironina. Els volums més antics del districte es conserven a l'Arxiu Històric de Girona, en concret tots els anteriors a l'any 1800, que corresponen als que varen ser traslladats durant la Guerra Civil a la casa-refugi de Viladrau i a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, d'on sortiren l'any 1952 cap a Girona. El conjunt de protocols notarials històrics compresos entre el 1800 i el 1894, any de l'última escriptura expedida a Llançà, sumen 88 volums i estan dipositats a l'Arxiu Històric Comarcal de Figueres, centre en què ingressen periòdicament els protocols de més de cent anys procedents de la notària-archivera del districte. Els protocols de la notaria de Llançà dipositats a Girona sumen 143 volums (1547-1799).

LA NOTARIA DE LLANÇÀ

El lloc i l'església de Llançà són esmentats entre els dominis del monestir de Sant Pere de Rodes en

ERIKA SERNA I COBA - SANTI SOLER I SIMON

la dotació feta l'any 974 pel comte Gausfred d'Empúries-Peralada i el seu fill Sunyer, bisbe d'Elna, on fan consignar que donen un extens alou a la "valle Lanciana", adjacent a unes possessions que la casa de Sant Pere ja tenia en aquesta vall: "in termino de valle Lanciana, quae est de domo sancti Petri", i aquest alou limitava "...per fines de alaude Sancti Petri quem dicun Lanciano". A partir d'aquesta data es van trobant diferents referències sobre el lloc.

Amb el temps la vila de Llançà esdevingué un dels llocs més valuosos que el cenobi de Sant Pere de Rodes tingué en la seva rodalia immediata i el nucli de població més important. Un dels monjos tenia el càrrec de paborde de Llançà. El repartiment de poder sobre la població (els drets jurisdiccionals i la sobirania de la vila) fou motiu de complicats conflictes i litigis entre els comtes d'Empúries i el monestir, sobretot a finals del segle XIII.

L'any 1381 el monestir comprà al comte Joan I, per 8.500 sous, tota la part que li podia pertocar de les jurisdiccions civil i criminal de Llançà, com també el mer i mixt imperi. Al començament del segle XV,

Una perspectiva del carrer Dins la Vila, abans Força Vella i Vilella, on hi havia l'antiga notaria.

amb l'annexió del comtat a la corona, el rei Martí I hagué d'intervenir davant les queixes dels síndics de la vila de Llançà sobre els abusos i els excessos de poder comesos pels monjos (2).

La relació de la vila de Llançà amb el seu senyor, el monestir, es fa sempre present. L'any 1614 els cònsols i la universitat de dit lloc supliquen a l'abat que "...se servesca lloar, approbar y confirmar tots los privilegis, pràcticas, usos y bons costums a dita universitat y singulars personas de dit lloch consedits tant per los olim comtes d'Empúries com per qualsevol altre señor sia estat de dit lloch, tant en general com particular, y en quant manaster sia de nou consedir aquells y assenyalamment lo privilegi consedit per lo Exm. Infant don Henric olim compte de Empúries, la data del qual és en Llançà a trenta del mes de janer del any mil quatrecentos vuytanta dos y todas las cosas en dit Privilegi consedidas". L'abat, a més de dita confirmació, concedeix a la universitat de Llançà, atenent també a la seva súplica en aquest mateix acte, la facultat de poder elegir trenta persones dels habitants del lloc i terme, les quals "*pugan tanir, fassen y tingan nombre de consell general de dita universitat*" (3).

En els últims anys de vida del monestir, els lligams de dependència de Llançà vers el seu senyor s'havien anat afluixant. Amb el decret de desamortització de 1835, l'estat va posar a la venda els béns de la comunitat de Sant Pere de Rodes. Les propietats i els censos que encara tenia el monestir al moment de la seva extinció es dividiren, bàsicament, en dues parts: les que passaren a l'Estat i foren venudes a diversos particulars; i les que varen ser reclamades i adjudicades al duc de Medinaceli, com a successor dels comtes d'Empúries. Anys abans de la desfeta, algunes de les estances del castell-palau que l'abat tenia a Llançà havien estat cedides anteriorment, ja en estat ruïnós, com a solar per a bastir-hi el temple actual de Sant Vicenç. Així fini el poder temporal del monestir de Sant Pere de Rodes sobre Llançà i altres pobles i viles(4).

L'administració dels dominis del monestir està molt relacionada amb aquesta notaria de Llançà, que en realitat consta algunes vegades com a notaria i escrivania pública de la vila de Llançà i de tota la jurisdicció del monestir de Sant Pere de Rodes, o bé, referint-se a un territori més reduït, com a notaria i escrivania pública de la vila de Llançà i dels llocs de Selva de Vall i de les muntanyes de Sant Baldiri i del terme de Santa Creu (5).

L'abat de Sant Pere de Rodes tenia privilegi per a nomenar els notaris que actuaven en els llocs de les seves jurisdiccions. Maria Josepa Arnall va tenir ocasió d'estudiar un interessant manual del s. XVII d'aquest monestir, conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en el qual la menció de notaris que signen escriptures sota l'autoritat de l'abat, data del segle XIII, coincidint amb el moment en què el monestir engrandí les seves propietats i per tal motiu li fou

necessari establir notaries en els llocs on hi tenia més béns (6).

Aquesta mateixa autora aporta notícia de diferents establiments que ho acrediten: el de l'abat Berenguer de Riumors, el 6 de juliol de 1319, a favor de Ramon de Vila-sacra, per 8 lliures melgoreses i un cens anual d'una lliura de cera pagadora el dia de Nadal; per l'abat Ramon, el 23 d'octubre de 1336, a favor de Bartomeu Perich, de la notaria de la muntanya de Sant Pere de Rodes, amb l'obligació de residir en el lloc de Santa Creu; i per l'abat Ferran Ram, el 24 d'agost de 1523, a favor de Joan Viu i dels seus successors, de la notaria del monestir. Marzà, Vilanova de la Muga i Llançà, eren llocs on el monestir de Sant Pere de Rodes hi tenia establertes notaries.

Concretament de Llançà, tenim coneixement de l'acta d'establiment de l'escrivania de dit lloc atorgada pel monjo cellerer, Miquel de Bellet, a favor de Gabriel Espigoler, el 31 de maig de 1616. És nomenat notari del lloc de Llançà, de la Selva i de la Vall i muntanya de Sant Baldiri amb prestació de 12 lliures l'any a la cellereria del monestir pagadores cada quatre mesos. El nou notari calia que fes de franc totes les escriptures tocants a la cellereria i no podia treure els documents de la "força" de Llançà, excepte en cas de moros, que es veia obligat a guardar-los en el monestir. Del 9 de gener de 1622, en poder de Pere Ves, notari de la notaria d'en Mallén de Castelló d'Empúries, es conserva la capbreuació que féu el citat Gabriel Espigoler, en la qual indica que fa cada any la prestació de les esmentades dotze lliures (7).

D'aquest mateix notari tenim també l'arrendament que féu com a senyor útil, l'any 1634, a Bartomeu Messines (o Messiner) de la notaria i escrivania públiques de dita vila de Llançà, llocs de Selva, de la Vall, muntanya de Sant Baldiri i terme de Santa Creu, monestir de Sant Pere de Rodes, pel preu de 50 lliures cada any, pagadores per terces (cada quatre mesos). Entre els pactes establerts hi figura:

"... que a vos dit arrendador ultra del sobredit preu siau tingut y obligat en pagar quiscun any durant dit arrendament dotsa lliuras de censos fa dita notaria y scrivania al Rnt. Sr. abat del monestir de Sant Pere de Rodes eo al dit reverent convent cobrant-ne de aquells a (...) alberans las quals finit dit temps vos dit arrendador me hajau de donar 1 lliura.

Ítem, que vos dit arrendador siau tingut y obligat en fer los manuals y notas a cost y despesas vostra dels actas y scripturas pendreu en dits tres anys.

Ítem, que també siau tingut y obligat en pagar vint reals de censal fa la casa patita al Hospital dels pobres de la present vila de Llansà y de altra part vint y sinch reals que jo quiscun any fas de censal al dit reverent convent y de altra part trenta tres sous que jo també fas quiscun any de censal a Vicens Compta, pagès de Llansà, y assò se entén del dia present en avant fins dit arrendament sia finit.

Ítem, que tots los salaris dels processos y enquestes, inventaris y encants que vuy van de ordinari en dita cort sian de vós dit arrendador, los quals a cost y despensas vostras hajau de [erhigir?] y fer dits processos, inventaris y encants.

Ítem, que jo dit Spigoler me reservo lo càrrech de substituhit del lloch de Celva, lo qual tinch arrendat a Pere Calvó del dit lloch.

Ítem, me reservo que sempre y quant jo tornàs habitar en la dita vila de Llançà que vós dit arrendador me hajau de deixar vàcua y despedida la casa gran que ara ab lo present arrendament està comprès.

Ítem, jo dit Spigoler me reservo lo axauch dels actas de nota que són fets fins lo dia present, que los tals actas no estan compresos ab dit arrendament.

Ítem, me reservo jo dit Spigoler en dita casa lo celler, tina y bótas y empriu de entrar y exir en dita casa sempre vingúes en Llançà.

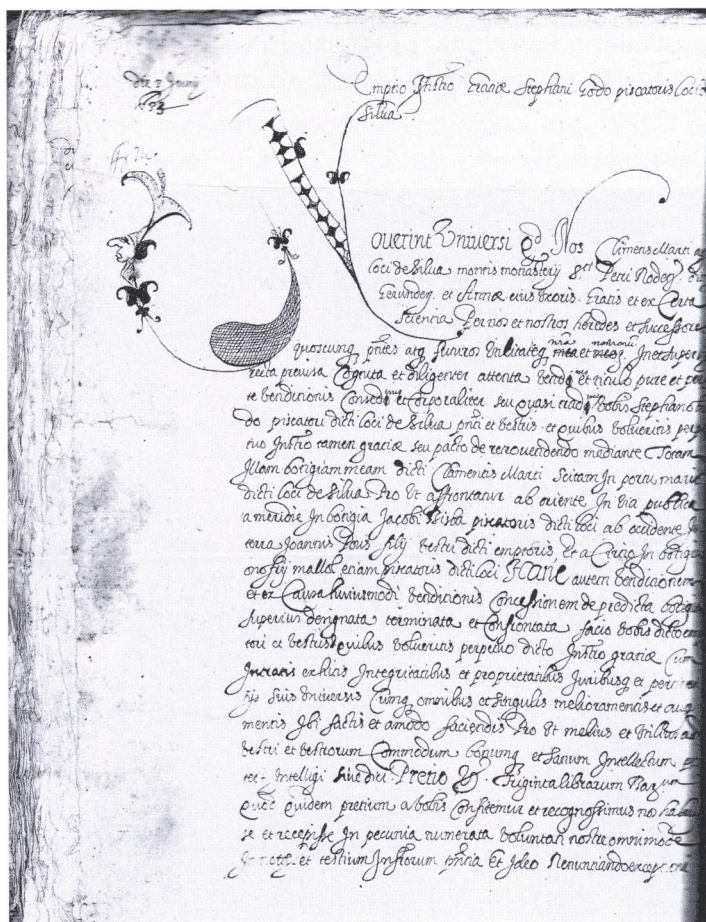
Ítem, que vós dit arrendador sia tingut y obligat en prendre totas las scripturas ab inventaris y que no puga rearendar a ningun notari sens consentiment meu.

Ítem, jo dit Spigoler amb lo present arrendament substituesch com a senyor útil i propietari de ditas notaria y scrivania al dit Messines perquè en mon nom puga trauer y despatxar tots los negocis y scripturas se faran en dita notaria y scrivania donat-li y atribuïnt-li tot lo poder durant mon temps (8)".

D'aquest mateix notari tenim també notícia que tenia d'ajudant un jove escrivent anomenat Joan Vernet, fadri de Peralada (9).

NOTES:

- (1) La seva descripció ha estat publicada en dos volums: Erika Serna Coba i Santi Soler Simon. Catàleg dels protocols del districte de Figueres (I). Barcelona: Fundació Noguera, 2001, pàg. 541. Col·lecció Inventaris d'Arxius Notarials de Catalunya, núm. 26; i el II volum: Barcelona: Fundació Noguera, 2003, pàg. 45.
- (2) Catalunya Romànica IX. L'Empordà II, pàg. 518.
- (3) AHG. Notaria de Llançà. Diversorum del notari Gabriel Espigoler, núm. 43.
- (4) Josep Clavaguera Canet. Llançà. Notes històriques. Barcelona, Salvat editors, 1986, pàgs. 86-87.
- (5) M. Àngels Adroer Pellicer i Josep Matas Balaguer. "Sobre la propietat i la regència de les notaries a la demarcació de Girona" a Actes del I Congrés d'Història del notariat català. Barcelona. Fundació Noguera, 1994, pàg. 496.
- (6) M. Josep Arnall Juan. "Un manual de Sant Pere de Rodes del segle XVII (estudi onomàstic i notarial)" a Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres, XVIII (1985), pàg. 77-79.
- (7) Idem, pàg. 79.
- (8) AHG. Notaria de Figueres, protocol o manual del notari Narcís Bassetas, núm. 275, f. 131r-132r.
- (9) AHG. Notaria de Llançà, Diversorum del notari Gabriel Espigoler, núm. 45. doc. solt.

Una escriptura amb una caplletra decorada del llibre de notes del notari Gabriel Alzina Espigoler (1633-1634).

Entrevista a Edu Torres

■ Entrenador del Casademont Girona “Llançà és un poble preciós”

Una entrevista al *Setmanari de l'Alt Empordà*, elaborada pel periodista Didac Moreno, ens regalava un titular que vam caçar al vol: “Passo tots els estius a Llançà”. Eren paraules del nou entrenador del Casademont Girona de bàsquet, Edu Torres.

El truco a la ciutat de l'Onyar i em detalla un per un tots els vincles familiars que l'uneixen amb Llançà, tota la família paterna: Ricard Torres, Francesc Torres Serradell, Berta Mallol, Francesc Serradell, Josep i Vicenç Serradell... Oncles, cosins germans, germans dels avis, cosins llunyans...

• **Comencem pel començament, on vas néixer?**

– A Barcelona

• **I això? Si la família era de Llançà...**

– A l'avi, que era funcionari de Correus, el van traslladar a Barcelona, i per això hi vaig néixer... però cada estiu venim a Llançà, als carrers Rafael

MONTSE TARDIU

Estela i Álvarez de Castro. Fa poc, però, estem llogant un apartament al Cau del Llop. Ens sentim llançanencs.

• **Què t'agrada de Llançà?**

– M'agrada la tranquil·litat de la Vila i el ritual de cada matí d'anar a fer un cafè al bar de la plaça Major. Llançà és un poble preciós.

• **Si aneu al Cau del Llop, és perquè és la platja que més us agrada?**

– Sí.

• **Quins records tens de la teva infantesa?**

– Tinc molt bons records, com ara les actuacions al Pati Blanc, amb la flor i nata dels artistes catalans i andalusos. També ens agrada molt la festa major.

• **La de Sant Vicenç, al gener?**

– No, la d'agost. Amb aquesta feina d'entrenador estic molt condicionat amb el temps lliure i no puc tenir unes vacances normals. El bàsquet et sotmet

L'EMPORDA

molt, és estressant. Tens els dissabtes i diumenges ocupats i amb una activitat frenètica. Tot i això, tinc la sort de poder viure del bàsquet.

• **Coneixes persones de Llançà vinculades al bàsquet local?**

– Sí, en Joan Pacareu, que és una bellíssima persona i ens veiem a l'estiu.

• **Quant fas d'estatura?**

– 1,75.

• **Havies jugat a bàsquet?**

– Sí, com a base. Al Joventut de Badalona, a la categoria júnior.

• **Entens que el futbol tingui més seguidors que el bàsquet? A Nord-Amèrica no entenen com pot agradar un partit de futbol on, normalment, hi ha pocs gols.**

– Els estadis de futbol tenen la capacitat d'aplegar milers de seguidors i el bàsquet no pot competir-hi. Encara que penso que l'organització de l'ACB és molt bona en aquest sentit. També comprenc

que, malgrat que es facin pocs gols, al futbol, a les graderies, hi ha un ambient i els seguidors van a viure aquest ambient. Al bàsquet s'ha de prestar més atenció i patir més tensió.

• **En algun moment et sents fart d'aquesta tensió?**

– A vegades sí. Tinc 39 anys i en porto setze com a entrenador. Sóc dels deu entrenadors que portem més anys d'activitat, però mentre tingui il·lusió seguiré entrenant.

• **T'has plantejat el futur quan pleguis?**

– He muntat un restaurant a Lleida que es diu "Tagliatella". Lleida no és tan bonica com Girona, però allà conec molta gent i hi tinc la vida muntada.

• **I quina opinió et mereixen les persones que coneixes de Llançà?**

– Que són molt assequibles. Estic encantat amb elles.

Edu Torres s'acomiada del poble de Llançà tot afeint que hi ha temps per a tot i que "ens retrobarem novament aquest estiu".

■ La nostra llengua

FREDERIC RIERA I MALLOL

Es catalans, que tenim com a llengua pròpia el català, que en lamentem la decadència i voldríem fer el possible per aturar-la, sovint hem d'escoltar recomanacions de prudència.

Sembla ser que a Catalunya mateix hi ha gent que es pot ofendre si la defensa del català és massa ardida. Diuen que aquesta defensa pot produir una fractura social.

Entrem en una època multilingüística i multiètnica. ¿Fins quan podran salvar la identitat els que no disposin d'una sobirania cultural de defensa, és a dir, del reconeixement com a Estat dins la Unió Europea? En aquest pròxim futur, el poble que no tingui un Estat, crec, serà marginat i devorat. Sense sobirania, Catalunya no pot resistir la penetració d'una Espanya castellana.

A Catalunya s'ha conformat un territori i una societat producte de la barreja dels nadius del país i dels immigrants, els que van arribar als anys seixanta i els que arriben ara. La llengua comuna de tots és el castellà, la que ha imposat l'Estat espanyol. Els immigrants, a més, la tenen com a pròpia i els nadius, malauradament, solem usar-la tan bon punt apareix a la conversa. En castellà tothom s'entén i molts catalans, diuen que per educació, passem de seguida a aquesta llengua amb qualsevol interlocutor castellà, encara que, per a més inri, porti quaranta anys aquí.

Defensar el català no és gens fàcil, cal demostrar que és útil i necessari, i també onerós no fer-ho. Pensem que l'Estat utilitza armes molt poderoses: primer va ser l'exèrcit, després les lleis i ara, la immigració. Cal seguir lluitant, sempre pacíficament, sense fer cap mal, però sense defallir. El problema és que no tenim Estat, per tant no tenim poder.

D'un temps ençà, s'observa una reculada evident en l'ús del català, amb aplicació de la poderosa norma social que imposa el castellà als catalanoparlants davant algú que se'ls adreça en castellà. Aquest fet és ara més freqüent amb l'arribada massiva d'estrangers, que esdevenen involuntàriament un factor preocupant de castellanització. És bo, certament, que continuem essent hospitalaris i solidaris amb els nouvinguts, que transigim quan calgui, però no confonguem ser servicials amb ser servils, no ens convertim

en instruments de l'arraconament i desprestigi del nostre propi idioma.

La creixent desaparició de catalanoparlants monolingües marca una primera fita crucial en el decantament cap al castellà i ha possibilitat el manteniment pràctic del monolingüisme en els castellanoparlants. Tampoc m'aturaré a posar de relleu com són de tímides les polítiques lingüístiques i que, a la pràctica, no han eliminat les nafres del procés secular de persecució de l'idioma. Més encara, en tots aquests anys d'autogovern no s'ha aconseguit poder exercir el dret de parlar en català, en moltíssims llocs dels Països Catalans, sense ser vist amb estranyesa o ser titllat de *massa català*. La integració lingüística pren amb molta freqüència el rumb contrari al desitjat.

La normalització serà possible si els catalans assumim la nostra quota personal en la pervivència del principal signe del patrimoni comú. Sense que gairebé ningú en sigui culpable, tots en som còmplices. L'ocultació de l'idioma perpetrada pels seus propis parlants constitueix un nou pas en la llarga malaltia de la nostra llengua. No cal dir que jo no tinc res contra el castellà, però també vull dir ben alt que cada llengua necessita unes condicions per sobreviure i que el món del castellà, en el seu conjunt, les nega al català, amb la col·laboració d'alguns catalans.

Potser en determinats aspectes s'ha millorat, però la velocitat de la castellanització és molt superior al fenomen invers. No és tan sols qüestió de veure el got mig buit o mig ple. No podem negar l'evidència de l'entronització del castellà entre el jovent, per exemple. Falsejar el diagnòstic pot ser desmobilitzador, pot fer abandonar la lluita. Si continuem així, aviat no sols no podrem aspirar a viure en català, com és el nostre dret, sinó que ni tan sols podrem parlar-nos només en català. Aviat, per primer cop a la història, la majoria dels joves de casa dominaran més el castellà que el català, a nivell oral.

Certament, els Països Catalans del segle XXI seran multilingües, però cal treballar perquè el nostre idioma ocupi un lloc central en el territori d'on és la llengua pròpia. Convé que entenguem que, per aturar la substitució de llengües, calen intervencions estructurals d'envergadura, però les actituds personals compromeses són les que, en darrer terme, mantindran

l'idioma. Potser ja comença a ser hora que els catalans ens plantegem diverses formes, amables però no claudicants, d'insubmissió lingüística.

Ho recordava Espriu a *l'Inici de càntic en el temple*:
"Oh, que cansat estic de la meua / covarda, vella, tan
salvatge terra, / i com m'agradaria d'alunyar-me'n, /
nord enllà, / on diuen que la gent és neta / i noble,
culta, rica, lliure, / desvetllada i feliç! / Aleshores, a la

congregació, els germans dirien / desaprovant: "Com
l'ocell que deixa el niu, /així l'home que se'n va del seu
indret", / mentre jo, ja ben lluny, em riuria / de la llei i
de l'antigua saviesa / d'aquest meu àrid poble. / Però
no he de seguir mai el meu somni / i em quedaré aquí
fins a la mort. / Car sóc també molt covard i salvatge /
i estimo a més amb un / desesperat dolor / aquesta
meua pobra, / bruta, trista, dissortada pàtria."

La població de Llançà

JMS

Es pot ser il·lustratiu, quant a la llengua parlada, saber el lloc de naixença dels actuals llançanencs. És clar que una cosa no pressuposa l'altra, en termes absoluts; no tota la gent nascuda a Llançà parla català, per exemple. Però sí pot ser interessant saber el lloc d'origen de tots plegats i els principals fluxos d'immigració. Les dades corresponen al Padró municipal d'habitants de 27-2-2004.

POBLACIÓ TOTAL: 4.477

Nascuts a:

Llançà	1.521	Argentina:	8	França (resta):	211
Girona (resta província):	830	Equador:	7	Bèlgica:	65
Barcelona:	534	Bolívia:	7	Alemanya:	50
Lleida:	23	Veneçuela:	5	Suïssa:	18
Tarragona:	21	Colòmbia:	3	Regne Unit:	16
CATALUNYA:	2.929	Perú:	3	Ucraïna:	12
		Uruguai:	3	Itàlia:	9
Catalunya nord:	35	Xile:	1	Rússia:	9
País Valencià:	26	República Dominicana:	1	Rumania:	6
Illes Balears:	7	AMÈRICA HISPANA:	38	Moldàvia:	3
RESTA PAÏSOS CATALANS:	68			Suècia:	3
		Estats Units:	7	Portugal:	2
Andalusia:	461	Brasil:	3	Bulgària:	2
Extremadura:	182	RESTA AMÈRICA:	10	República Txeca:	2
Castella-Lleó:	63			Països Baixos:	2
Castella-La Manxa:	45	Marroc:	67	Àustria:	1
Galícia:	35	Algèria:	50	Mònaco:	1
Aragó:	26	Egipte:	1	Hongria:	1
Madrid:	15	Tuníssia:	1	Dinamarca:	1
País Basc:	14	Senegal:	1	Croàcia:	1
Múrcia:	14	Zaire:	1	RESTA EUROPA:	415
Ceuta-Melilla:	12	ÀFRICA:	121		
Canàries:	6				
Cantàbria:	5	Xina:	7		
Astúries:	5	Malàisia:	1		
La Rioja:	2	Austràlia:	1		
Navarra:	1	Nova Zelanda:	1		
RESTA ESPANYA:	886	ÀSIA I OCEANIA:	10		

ZONA CATALANOPARLANT: 2.997 (66'94%)
ZONA CASTELLANOPARLANT: 924 (20'63%)
ALTRES ZONES IDIOMÀTIQUES: 556 (12'41%)

tres en una

■ D'amor i desamor

“**A**l'Estat espanyol hi ha una separació matrimonial cada quatre minuts”, escolto astorada a les notícies de la televisió. I, és clar, quan se sent una cosa així, una reflexiona. Falla alguna cosa? O, al contrari, és com ha de ser? De separacions, divorcis i infidelitats n'hi ha hagut, n'hi ha i n'hi haurà pertot arreu, i Llançà tampoc no és una excepció. Generalitzant, doncs, la vida és prou curta com per sotmetre's a la possessió/pertinença d'una sola parella, però també és prou romàntic que una parella dugui mig segle o més d'estimació. Aquí del que es tracta és que cadascú condueixi, dintre del que és possible, la seva vida, sempre sota la premissa de no ferir els altres.

El problema esdevé quan es passa de l'enamorament a l'amor i, si l'amor s'esfuma, tot s'acaba. Algú deia que el més fàcil és separar-se i el més difícil, aguantar. També deu ser més engrescador començar una *aventura* que escarrassar-se a revifar la passió esmorteïda d'una llarga relació.

En una reunió de companys, vaig preguntar: Què busca la gent fora de casa, fora de la parella? I algú em respongué: Sexe. Pot ser que sí, en moltes ocasions, però –com a dona– penso que també es deuen buscar il·lusions renovades, rejuveniment, amistat i/o amor. El que tinc molt clar és que no se separen més parelles a causa de la qüestió econòmica, i dels fills, si n'hi ha. Les minuts dels advocats no són barates, les pensions alimentàries que han de passar alguns dels *nous pobres* a les exdones emmainadades són, en alguns casos, desorbitades, i mantenir una llar amb una sola nòmina ha de ser força just.

La societat està canviant i les parelles no es toleren les barrabassades d'abans (tot i que Déu n'hi do, encara, de les que ens assabentem pels mitjans de comunicació). Però, pensant-ho fredament: El més segur és que només viurem una vegada i és lícit tenir poder de decisió sobre com volem viure o patir aquesta vida. Una vida que, per a molts, no és res més que la recerca d'un mínim de felicitat.

Anna Salas

■ Llançà més net. Gràcies

Mai he estat massa prolífic –molts ja ho sabeu– a fer elogis ni crítiques a les actuacions i realitzacions municipals. Hi ha una cosa que em treu de polleguera, però, i que vull deixar palesa en aquest petit espai, fora d'aquest camp de les lloances i els retrets.

Temps era temps, havíem de veure com Llançà, un poble petit –turístic però petit– no podia gaudir dels grans avenços en infraestructures de què ja gaudien ciutats importants com ara Girona i Figueres. Estic parlant d'una deixalleria. Però tot arriba i la deixalleria de Llançà també va arribar. Modesta, senzilla, però amb tot el que li cal a una instal·lació d'aquest tipus. A més, relativament a prop del nucli urbà.

Vaig pensar que immediatament s'haurien acabat els matalassos a la ribera d'en Prim, els sofàs al camí de Boquer, les taules al camí de ronda. Però, no amics meus, de cap manera! Em dóna la sensació que hi ha gent que s'esmerça a fer la malifeta de torn per seguir malmetent el nostre entorn, per més esforç que li costi anar a qual-sevol lloc, matalàs a l'esquena, a deixar-hi seva petjada d'incivisme i mala educació. Amics i amigues (com diuen ara els polítics), la deixalleria és gratuïta, és a prop, és oberta fins i tot els dissabtes al matí. Feu-me i feu-nos el favor de fer servir cada cosa per a l'ús pel qual ha estat pensada. La deixalleria per a les deixalles, els camins per a passejar, les riberes per a l'aigua.

I el cap, el dels humans, per a pensar com a persones.

Antoni Godoy i Tomàs

■ Vull treballar!

Benvolguts, és difícil decidir-se avui sobre el que vols ser quan siguis gran. Hi ha tanta oferta... Tantes possibilitats... Però jo ja ho sé! Sóc dona i vull treballar.

– Com? Com ho dius això? Però si ets muller! I, a més, tens criatures!

– Bé, tot això ja ho sé. Però és el que vull. Hi he somiat tantes vegades...

– Ah, no! I el teu marit? Què dirà sobre les reunions, trobades, maldecaps, i què sé jo què més?

– Ostres! Potser vull prendre un mal camí, però no crec que ser dona, tenir fills i tenir marit m'hagin de fer renunciar a sentir-me realitzada, a tenir independència econòmica, a ser útil a la societat. Puc compensar-los amb tantes coses...

– Mira, jo crec que quan li expliquis et dirà que no. A més, a ell sempre li agrada tenir el dinar a punt a la una i la roba neta. També vol companyia, tu ja ho entens. Si no hi ets...

– Dona, el dinar li puc deixar fet o se'l pot fer ell, la roba la renta una rentadora i com a companyia em tindrà unes certes hores.

– En fi, fes com vulguis, allà tu.

I ho va fer. Els principis no foren fàcils. El dia a dia, tampoc no ho és. Però per davant de tot hi ha l'estimació, la tolerància, el respecte. Tots tenim dret a ser el que volem ser, com ho volem ser i perquè ho volem ser. Per tant, que ningú renunciï a ser feliç. Les coses, amb ajut, es poden aconseguir, oi?

En reconeixement a totes les dones que un dia van decidir treballar fora de casa.

Núria Escarpanter

■ *Sant Silvestre: 25 anys d'aplec*

Fent una mica d'història contemporània de finals del segle passat, ens ve a la memòria la descoberta de la capella de Sant Silvestre.

Era cap a l'any 1977 que algú va donar-nos la notícia de l'existència d'aquesta joia romànica, una mica enrunada i a mercè de l'aigua de la riera, i de la malesa i arbres que quasi la tapaven a la vista de curiosos, boletaires i caçadors.

La sorpresa fou molt gran pels qui no la coneixíem, i pels qui la coneixien i l'havien vist de joves i la recordaven de quan anaven a treballar les vinyes dels entorns, i fins i tot a aixoplugar-se en dies de tempesta, ara al comprovar que, malgrat l'abandó i les inclemències, encara restava dempeus aquest temple romànic del segle XI.

S'havia de fer alguna cosa per salvar aquesta obra arquitectònica. Una de les primeres actuacions fou la recerca històrica. Ens hi ajudà el llibre de Joan Badia, que fou editat l'any 1978, amb el nom de: *L'arquitectura medieval de l'Empordà*, gràcies al patrocini de la Diputació de Girona. Badia dedica tota una pàgina a explicar els documents històrics que fan referència a aquesta església i a descriure els aspectes arquitectònics de la mateixa, i així pogué datar-la dels inicis del romànic.

L'interès per saber la història de la capella anava creixent. Una mostra d'aquest interès fou que en el primer número de la Revista de Llançà, editada l'any 1980, per la Festa de Sant Vicenç, s'hi publica una entrevista amb Francesc Noguera i Costa, originari de Valleta i bon coneixedor de la capella i els seus entorns.

Ben aviat, ens reunírem unes quantes persones, amb la il·lusió de reconstruir el temple. D'entusiasme i projectes no ens en faltaven, però no vèiem la manera de portar-los a terme. Aquestes persones érem: Josep M. Salvatella, batlle de la vila; Josep Clavaguera, rector de la parròquia; Albert Sánchez, regidor de Cultura; Lluís Cabré, Antoni Miguel, Francesc Fàbrega, Benet Noguera, Joan M. Pau, Joan Salvat, Antoni Bayarri i Joaquim Falcó. Sortosament, de tots ningú no ens ha deixat pel camí, però, ara, són uns altres que han pres el relleu per continuar la tasca d'embelliment i conservació... tot fet amb el recolzament de l'Ajuntament i uns quants amics de Vilamaniscle.

Aquests pioners, ja des dels inicis es digueren: "Amics de Sant Silvestre" i ens proposàvem tres

JOSEP CLAVAGUERA I CANET

objectius ben concrets: 1) Editar un fullet per donar a conèixer l'esglesiola. 2) Arranjar el camí. 3) Celebrar un aplec anyal. Aquests objectius es varen complir, fins a encaminar tots els esforços per aconseguir una acurada restauració.

Inauguració de la restauració

L'objectiu principal d'aquests "Amics de Sant Silvestre" era reconstruir la capella. Calia fer les passes corresponents amb el Bisbat, amb els propietaris dels terrenys de l'entorn, Sr. Bordas de Figueres, i també amb la Diputació i la Delegació de Cultura de la Generalitat de Girona. Reunions a Girona per poder aconseguir la subvenció per les obres de restauració.

Sota la direcció tècnica del Sr. Ribot, arquitecte, i del Sr. Simón, arquitecte tècnic, l'empresa Juanola dugué a bon port una restauració modèlica i acurada d'aquesta joia del més primitiu romànic del municipi de Llançà.

Acabades les obres es va preparar la inauguració, que es va fer coincidir amb el IV Aplec, que fou el dia 15 de maig de 1983. Foren convidats els representants de la Generalitat i de la Diputació, Srs. Jordi Bonet i Joan Saqués. Del Bisbat hi va assistir i va presidir la benedicció i la Missa Solemne el Vicari General mossèn Xavier Xutglà, acompanyat de mossèn Josep Clavaguera, rector de Llançà.

Parlaments, sardanes, danses i dinar de germanor, epíleg a una obra de salvament d'una església romànica, bell exemplar del segle X, amb una construcció bàsica per a l'estudi dels inicis del romànic en la nostra comarca.

La nova entitat reconeguda i aprovada els "Amics de Sant Silvestre"

El relleu generacional ha fet que altres persones prenguessin la torxa d'aquells primers "Amics de Sant Silvestre" per continuar el camí. Després de la restauració de la capella, quedava molta feina per fer, perquè l'entorn fos acollidor i digne d'un monument romànic.

Ara ja queda molt lluny aquell primer aplec del dia 11 de maig de 1980, amb la desapareguda Cobla Figueres que va interpretar les sardanes. Els aplecs anyals han continuat i l'interès i les

visites de grups han augmentat cada dia més i més.

Alguns aplecs han estat més solemnitzats per alguns esdeveniments especials, com l'estrena dels goigs en honor de Sant Silvestre, cantats pel Cor Parroquial, amb lletra de mossèn Enric Bahí i música de la Sra. Isabel Echeverría; la benedicció de la imatge de Sant Silvestre de l'escultor llançanenc Guillem Duran; la benedicció de la campana, sufragada per subscripció popular, beneïda en el Xè. Aplec i apadrinada per la pubilla i les dames d'honor d'aquell any, que eren: Lourdes Teixidor, Cristina Boada i Virgínia Cánovas. Fou el 21 de maig de 1989.

La creació de la zona d'esbarjo, a uns cent cinquanta metres de la capella, amb un lloc per fer foc i les taules per menjar, han contribuït a un

augment dels visitants durant tot l'any. El grup que sol pujar-hi els diumenges ha fet una lloable tasca d'arranjament dels entorns i la plantació d'arbres de diverses espècies. Així mateix, s'ha donat oficialitat a l'associació "Amics de Sant Silvestre", reconeguda i aprovada per la Generalitat de Catalunya el 28 de gener de 2000.

L'Associació, actualment, està constituïda així: President: Andreu Juanola. Vicepresidents: El rector de la parròquia i Josep Rafart. Secretari: Fidel Baus. Tresorer: Josep Serradell. Vocals: regidor/a de Cultura de l'Ajuntament; Francesc Barceló, Vicenç Bonareu, Rafael Borràs, Pere Mallol, Joan M. Pau, Andreu Pol, Lluís Solà, Albert Tolsanas i Jaume Turró. Com a cloenda d'aquesta crònica, només voldria desitjar llarga vida a l'Associació i ben segur que els aplecs arribaran a cent i més. Per molts anys!

VICENÇ PUMAREDA

Flaix

■ *Sant Silvestre: mil anys dempeus*

“**P**er la part d'orient comença a la torre de Lladró i d'allà va fins a la riba del mar i per la part de migdia va de la parada de Duran fins a la Guàrdia i del camp de Peralada fins al coll de Terrerol i de la creu de Madres cap al casal de Pedrim i segueix per la coma de Llor; a ponent va del Mont Perdut o les Llumeneres i segueix pel puig Hermal fins a Pedra Mala i al puig Rodó i fins al Baucell i el riu; a cerç va al Quer i als Clavàmens i a la Farella i d'allà fins al puig Orós...”

Llançà a l'època medieval, J. Badia-Homs, B. Bofarull, R. Borràs, E. Carreras i M.D. Piñero.

Aquesta és la descripció dels termes de la parròquia de Sant Silvestre, traduïda del document de la seva consagració, el 1029. Les primeres notícies que en tenim, tanmateix, daten d'uns dos-cents anys abans, quan l'ermita depenia de Sant Esteve de Banyoles.

Des de llavors, un mil·lenni ha passat, vora les seves pedres, aigua avall...

RAFAEL CORCOLL

RAFAEL CORCOLL

RAFAEL CORCOLL

RAFAEL CORCOIL

RAFAEL CORCOIL

RAFAEL CORCOIL

HOSTAL

CAN NARRA

Especialitat en peix

Carrer Castellar, 37
Tel. 972 38 01 78
EL PORT DE LLANÇÀ

HABITACIONS CHAMBRES

«Can Pau»

HABITACIONS AMB
BANY I CALEFACCIÓ
OBERT TOT L'ANY

C/ Puig d'Esquer, 4
Tels. 972 38 02 71 - 972 38 02 70
LLANÇÀ (Costa Brava)

Marisqueria

El Puerto

Telèfon 972 38 00 44
Carrer Castellar, 7 - **LLANÇÀ**

BAR FELIP

Plaça Major – Tel. 972 38 13 29
LLANÇÀ

■ *Carles Sabater: després de cinc anys*

P

Poesia ets tu.

Aquella nit vaig tornar a enamorar-me d'una cançó. Les cançons que tenen màgia són així de punyeteres: les has escoltat mil cops i sempre que volen et fan creure que les sents per primera vegada. (...)

El preu va ser massa alt, però per això mateix seria doblement injust que no ens centréssim en la part dolça de la història. Les il·lusions, les rialles, les confidències, els amics, els concerts, les melodies... I, és clar, les nits que no acaben mai, els vespres de desembre, els trapezistes que ja no hi són, les claus que no et volen obrir, les quatre barres, els records d'Irlanda, l'olor de terra humida, els dies de cada dia, la maleïda melodia, les promeses escrites a la pell, el tren de mitjanit, la glòria del passat, els cercles, la via a cap camí, els coixins de paraules, les cases blanques, el campanar trist, els amors a fons perdut, la llum de la lluna reflectida en una copa... Ostres, Carles, és que et vas deixar la pell en tants escenaris i l'ànima en tantes cançons... Encara ara, cinc anys després, no sé si donar-te les gràcies o estirar-te ben fort les orelles.

Em sembla que faré això darrer. Perquè, no et pensis, sé perfectament que finalment t'has sortit amb la teva. *"Como la luz, la música tiene una calidad fosforescente y suave de sueño recordado"*. Ja ets poema. I a més, del teu poeta...

LAIA BRUGUERA,

Avui (Rock & Clàssic), 11-2-04

Avui

■ *J. Martínez Lozano, membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*

RAFAEL BORRÀS

El passat 18 de febrer, la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, en sessió plenària, elegí l'acadèmic corresponent per a Llançà, el senyor Josep Martínez Lozano, a proposta dels acadèmics senyors Francesc Bonastre i Bertran (Director de l'Institut de Documentació i d'Investigació Musicològiques "Josep Ricart i Matas"), Leopoldo Gil i Nebot (Secretari de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi) i la senyora Pilar Vélez i Vicente (Directora del Museu Frederic Marès, de Barcelona).

Un fet tan rellevant com aquest, personalment, em causa una gran satisfacció per tan preuada distinció, en la meua opinió ben merescuda, que ha rebut el meu mestre, amic i gran artista Josep Martínez Lozano. Nou esglauó que fa palesa la seva destacada trajectòria artística. En moments com aquests, i després d'estar més de trenta anys al costat d'un artista d'aquesta vàlua, resorgeix en el meu pensament una llarga trama d'afectes i records, que resseguint-los en un instant conformen una llarga vida artística pròpia, plena de rigor, que ha configurat la personalitat d'aquest acadèmic.

La Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi

Les inquietuds que demostraren els artistes i intel·lectuals catalans durant el segle XVIII, donaren lloc a la creació, concretament en el 1775, de l'Escola Gratuïta de Disseny, obrint les seves portes a la primera planta de l'edifici de la Llotja, primer pas cap a la creació d'una Acadèmia Provincial de Belles Arts. Centrada en l'activitat docent, l'Acadèmia es dedicà a l'ensenyament de la pintura, escultura i arquitectura. Però no és fins el 1849 quan es crea com a tal i, posteriorment el 1928, quan passa a denominar-se Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. I ja de forma definitiva el seu nom passà a ésser Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi el 1930, sota la presidència del comte Güell, introduint l'apel·latiu de *catalana*. Tot aquest llarg període és considerat com "de primera classe" entre totes les acadèmies d'art d'Espanya; el seu impuls és major quan el 1989 s'aproven els nous estatuts, superant el seu abast provincial i passant a tenir jurisdicció sobre tota Catalunya.

Ha estat el primer museu d'art català amb un fons impressionant, amb firmes com: Damià Campeny, Antoni Solà, Josep Flaugier, Claudi Lorenzale, Lluís Rigalt, Pau Milà Fontanals, Pelegrí Clavé, Joaquim Espalter, Marià Fortuny, Martí Alsina o Antoni Caba, entre molts altres. També s'hi poden trobar obres singulars d'artistes europeus –Mignard, Marianari– i d'espanyols que passaren per aquesta acadèmia, bé com a membres de la mateixa o com a professors; és el cas de Camarón, Vergara, els Maella, Vicente López, Federico de Madrazo... Tot i ésser dels més importants de Barcelona, també és el més desconegut, ja no únicament per l'extraordinari valor en l'art neoclassicista i romànticista català, sinó també pel seu contingut en obres d'art contemporani d'artistes com Capdevila, Subirachs, Cuixart, Muxart, Fita, Montserrat Gudiol, Marcel Martí, Cesc i altres.

Les funcions bàsiques de l'Acadèmia són: vetllar per la conservació del patrimoni històric-artístic de Catalunya; conservar, estudiar i difondre aquest patrimoni; i establir vincles amb altres entitats catalanes, espanyoles o estrangeres equivalents, per tal d'analitzar i organitzar accions en pro del patrimoni històric-artístic.

Així doncs, Martínez Lozano posseeix l'honor de pertànyer a una institució catalana de primer ordre en el món cultural; a la vegada, obté la responsabilitat que sempre ha perseguit i que mai serà feixuga per a ell: lliurar-se a l'art en tots els sentits, cosa que indubtablement no ha deixat mai de fer.

Martínez Lozano i la seva lluita envers l'art pictòric

En els últims anys, els esdeveniments en els quals Martínez Lozano ha participat o organitzat han estat múltiples i variats. Cal remarcar la seva tasca com a president honorari de l'Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya, on ha lluitat enèrgicament i de forma constant per un procediment pictòric poc reconegut, com és l'aquarel·la. Ha estat el creador dels Simposis Nacionals de l'Aquarel·la, que arrencaren a Llançà el 1992, i que posteriorment s'escamparen per la resta de l'Estat. El darrer, organitzat per l'*Agrupación Española de Acuarelistas* a Aranjuez, en el qual hi participà activament, l'utilitzà per engrescar

l'Asociación de Artistas Plásticos Galegos que, amb motiu de l'Any Xacobeo 2004, organitzaran el proper Simposi, que se celebrarà el setembre a Santiago de Compostela. No oblidant que també anteriorment impulsà aquest esdeveniment en altres ciutats com Palma de Mallorca o Jaca, entre d'altres. Així no és d'estranyar que un llibre publicat darrerament per l'Agrupació d'Aquarel·listes Bascos el consideri entre els millors aquarel·listes del segle XX, afegint-hi també, textualment, que "*Martínez Lozano ha dado un impulso enorme a la acuarela (es además un gran pintor al óleo), insuflándole aires de modernidad*". Cal esmentar la tasca que ha dut a terme a Montblanc, juntament amb l'Associació Amics d'en Martínez Lozano, de recent creació, promovent manifestacions tan revulsives com la I Nit de l'Aquarel·la.

Com a professor, l'any passat, participà en els cursos d'estiu que la Universitat de Sevilla organitza anualment a Priego de Còrdoba; així mateix va presidir el jurat del concurs d'aquarel·la Premi Gaudí, que impulsen diferents entitats culturals de la ciutat de Còrdoba. Per promoure aquest art, no ha dubtat en col·laborar i participar amb altres institucions per propiciar cursos i concursos, atorgant premis que ell mateix ha finançat, com el premi d'aquarel·la que du el seu nom al Centre Artístic Sant Lluç, de Barcelona. No voldria que aquesta exposició de fets signifiqués una enumeració de motius que justifiquessin el reconeixement rebut de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, doncs tots nosaltres, els seus seguidors, i especialment els llançanencs, sabem perfectament què ha fet i està fent en Martínez Lozano per l'art, en majúscules.

Martínez Lozano presentant el seu mural sobre Montblanc, el 21 d'abril de 2001. Obra imponent de 7 x 3 m, instal·lada al saló de plens d'aquesta localitat de la Conca de Barberà.

ARXIU

Postal de Roma

■ L'espelendor dels mosaics cristians

JOAN BADIA-HOMS

Es els lectors de *Farella* em podran acusar, sens dubte, de caure en el tòpic però, pel tema que he escollit, haig de començar afirmant que per als amants de l'art la ciutat de Roma no s'acaba mai, la seva riquesa és quasi infinita. Ens en podem fer una idea, més que mai, quan hi retornem i disposem de temps suficient per escapar-nos pels indrets poc visitats.

Darrerament he tingut ocasió de tornar a fer, amb tota calma, un recorregut que recomanaria amb entusiasme als qui, parcialment, el desconeguin. No passarem per llocs amagats, ni molt menys poc coneguts, perquè enllaça, precisament, dues de les quatre grans basíliques pontifícies de visita obligada: Santa Maria Maggiore i Sant Joan del Laterà, la catedral de Roma.

Per la Via Merulana

Proposo aquesta passejada entre el Celio i l'Esquilino, amb una finalitat concreta i precisa, podríem dir monotemàtica: la contemplació d'un conjunt de mosaics cristians d'un enorme atractiu.

A dins i a fora dels antics murs de Roma, un nombre considerable d'esglésies i edificis cristians han conservat la decoració de mosaics policroms. Són de cronologia diversa, des d'època paleocristiana fins al segle XIII. No ens referim a mosaics de paviment, sinó als que decoraven les parets i les voltes, els mosaics murals o parietals, que neixen a Roma al segle I dC i es generalitzen als segles II i III. El seu gran apogeu s'esdevé en el món bizantí cristià a partir del segle VI, amb un increment de la intensitat de la policromia: una varietat de colors rutilant aconseguida amb les petites tesselles de marbres i pedres calcàries de diferents tons cromàtics, afegides a les de pasta de vidre, que proporcionaven els meravellosos daurats i

Representació de Jerusalem
al mosaic de la capella de Sant Valentí (segle VII),
al baptisteri de Sant Joan del Laterà.

ARXIU

Aquesta és l'efígie de la màrtir Praxède al mosaic de l'absis de la seva església, del segle IX.

els vermells, blaus i verds brillantíssims i refulgents. Constantinoble, amb totes les terres gregues, i Ravenna en varen ésser els centres més importants.

Els mosaics parietals de Roma són fruit, en la seva gran majoria, de l'ascendent artístic bizantí, però també se'n conserven d'època anterior. Un dels exemples més vells i més notables, del segle IV, encara de caràcter tardo-romà, el podem veure a extramurs, a la Via Nomentana, al mausoleu de Santa Constança (filla de l'emperador Constanti), mentre al costat mateix, a la basílica de Santa Agnese *fuori le mura*, el mosaic de l'absis, d'influència bizantina, data de la primera meitat del segle VII. El conjunt monumental de Santa Agnès i Santa Constança és impressionant per molts motius. Però l'itinerari monogràfic que aquí aconsellem té un important avantatge. En un sol dia, o potser, si anem a la idea, en un matí o una tarda, s'hi pot copsar un dens con-

junt de mosaics d'estils i èpoques diversos, generalment ben conservats i d'un atractiu extraordinari. En tot cas, la millor recomanació seria anar-hi sense presses.

I - El baptisteri de Sant Joan

Es pot començar, si es vol, al Laterà, però no exactament a la basílica-catedral de *San Giovanni in Laterano*, sinó al seu baptisteri, un edifici d'altíssim interès, de planta central (octagonal) d'origen constantinià i reformes importants del segle V. El baptisteri sol quedar al marge de les visites turístiques o parroquials.

A la conca de la volta d'una de les absidioles laterals de l'atri, hi queda el mosaic de l'època del papa Sixte III (432-440), amb predomini del tema clàssic de volutes d'acant, daurades sobre fons blau, i a dalt de

tot un ventall de colors vius que simbolitza la volta celestial, amb l'Agnus Dei i quatre coloms (els evangelistes) i creus gemmades: el Jardí Celestial.

En el mosaic de la volta de l'oratori o capella de Sant Joan, del temps del papa Hilari (461-468), hi domina el fons daurat, resplendent, i les franges blaves. Al centre hi ha l'Agnus Dei i als laterals parelles d'ocells (paons) a cada costat d'una gran copa, símbol de l'eternitat.

És molt espectacular la capella de Sant Venanci, fundada pel papa Joan IV (640-642), amb mosaics acabats en temps del seu successor Teodor I (642-649), situats a la volta i a cada costat de l'absis. El Pantocràtor al cim, entre dos àngels, a sota diferents personatges, amb Teodor mostrant el model de la capella i als costats de l'arc triomfal grups de màrtirs i les ciutats emmurallades: la Jerusalem celeste i la terrestre.

II - Santa Pràssede

Per la Via Merulana, en direcció a l'Esquilino, podem arribar, tot passejant, fins a la basílica de Santa Pràssede, girant al carrer lateral del seu nom. En aquesta església, originària del segle V, però reconstruïda del tot pel papa Pasqual I (817-824), hi ha un dels conjunts de mosaic mural més impressionants de Roma.

A la conca de l'absis, la figura de Crist i als costats les santes Pràssede i Pudenziana, germanes, amb sant Pere i sant Pau, un sant diaca i el papa Pasqual amb l'edifici de l'església a les mans. El repertori iconogràfic de la resta de l'absis i els arcs presbiteral i triomfal –l'au fènix, els quatre rius del Paradís, l'Agnus Dei amb els dotze anyells i les ciutats de Betlem i Jerusalem, els símbols dels evangelistes, els vells de l'Apocalipsi, la inscripció fundacional– és excepcional per la qualitat artística i l'excel·lent estat de conservació.

Però aquesta església ens reserva encara una altra sorpresa sensacional, la petita capella lateral de Sant Zenó, fundada pel mateix papa Pasqual I com a mausoleu de la seva mare Teodora, completament decorada amb mosaics del segle IX. Seria prolix descriure la iconografia de la complexa decoració musiva d'aquest espai, certamen únic, excepcional. La bona il·luminació, que es pot aconseguir mitjançant l'òbol habitual, ens permet una contemplació correcta de l'esclat radiant, dels colors resplandents, increïbles, del mosaic d'arrel bizantina. Santa Pràssede esdevé un record inoblidable.

III - Santa Pudenziana

Santa Pràssede és molt a la vora de Santa Maria Maggiore. Des de la plaça de l'Esquilino, a llevant de la gran basílica, tenim a poques passes l'església de Santa Pudenziana, a la Via Urbana. El seu origen és del segle IV, però va ésser molt refeta al segle VIII.

Tanmateix, el mosaic de la volta de l'absis és una pervivència d'inici del segle V, dels més antics de Roma, amb la representació de Crist en el tron (*Maiestas Domini*), les figures dels apòstols, de les santes Pudenziana i Pràssede, la representació simbòlica de Jerusalem i dels evangelistes i una gran creu al cim de tot, sobre un cel de núvols policroms. És una obra molt remarcable per la seva antiguitat i qualitat.

IV - Santa Maria Maggiore

Tots els pelegrins i turistes que van a Roma coneixen la basílica major de Santa Maria. Aquí només volem destacar el conjunt extraordinari dels seus mosaics. En primer lloc hi ha els quadres de la nau central, situats sobre dels arquitrans de les dues columnates que, a cada costat, la separen de les naus col·laterals, amb mosaics del segle V que representen escenes de l'Antic Testament. Hi ha 44 quadres, molts amb escenes dobles, dels quals 27 conserven el mosaic original. Les escenes tenen un gran esperit narratiu, una notable vivacitat; és un conjunt únic i insòlit. Les dimensions i el seu nivell força enlairat fan aconsellable portar uns binocles per contemplar-lo amb comoditat; jo ho he fet i no me'n penedeixo gens; l'experiència s'ho val. De la mateixa època –del papat de Sixte III (primera meitat del segle V)– és el mosaic de l'arc triomfal, dit "Arc d'Efes", recordant el Concili d'Efes de 440 que declarà la divina maternitat de Maria: el grandios i extraordinari plafó conté escenes de la naixença i infància de Jesús.

Finalment, la basílica de Santa Maria ens ofereix una bella mostra de l'art musivari menys antic, a tot l'àmbit de l'absis i l'arc presbiteral; una obra del franciscà Giacomo Torriti, enllestida l'any 1295. La compració entre els mosaics antics i aquests altres d'època baix-medieval esdevé tota una lliçó d'història de l'art.

La fascinació pels mosaics murals, després d'aquesta passejada, pot esdevenir una invitació a descobrir-ne més per les innombrables esglésies escampades per tots els barris de Roma. Recordem els dels Sants Cosme i Damià, Sant Llorenç Extramurs, Sant Clemente, San Marco... i d'altres com els de Santa Cecília *in Trastevere*, del temps del papa Pasqual I, amb iconografia molt semblant als coetanis de Santa Pràssede (segle IX), però sens dubte d'una altra autoria. Al nostre país, a les terres catalanes, només podem veure un exemple parcial de decoració de mosaic a la volta del mausoleu de Centcelles (al municipi de Constantí, prop de Tarragona), també molt antic, del segle IV com els Santa Constança, que hem esmentat al principi. De fet, hi ha qui defensa la hipòtesi que a Centcelles hi hauria estat enterrat un altre fill de Constantí el Gran, l'emperador Constant. El nom del municipi, com hem vist, no ho desmenteix.

El mosaic de l'absis de Santa Pudenziana, de principi del segle V.

Arxiu

Un dels plafons de mosaic (segle V) de la nau de la basilica de Santa Maria Maggiore: el rei Melquisedec ofereix el pa i el vi a Abraham.

Arxiu

■ *Descoberta d'un monument megalític a l'Albera el dolmen del pic de l'Àliga*

ENRIC CARRERAS I VIGORÓS
JOSEP TARRÚS I GALTER

El puig de Querroig (637 m) és el darrer accident geogràfic remarcable de l'Albera, abans que aquesta s'enfonsi en el mar a la punta de l'Ocell. Aquest massís, enlairat entre les valls de Portbou i de Cervera de la Marenda, és una zona ben coneguda pels excursionistes que en totes les èpoques hi practiquen travessies que solen ajustar-se als municipis esmentats o bé es poden ampliar des de Molinàs (Colera) o Banyuls de la Marenda.

Un dels circuits més interessants és el que, seguint la divisòria termenal Portbou/Cervera, puja al Querroig per la Pedra Dreta de Sant Salvador i pel coll de la Farella i baixa després pel coll de les Portes, coll de Cervera, pic Joan i coll del Pinyer, tot donant la volta a la vall de Cervera o del Riberal. En aquest itinerari, a més de les restes del castell medieval al cim del Querroig, hom pot visitar tres dòlmens i un menhir (1).

Aquesta distribució perifèrica dels monuments megalítics sobre punts elevats en relació a la vall d'assentament prehistòric, sempre oberta al mar, ens indica l'existència d'un veritable territori megalític que cal ampliar ara vers la vall de Portbou, degut a la recent descoberta d'un nou monument megalític en aquest sector.

Efectivament, si d'ençà l'any 1981 en què es va citar el dolmen del coll de la Farella/Querroig, que més tard vàrem situar correctament a Portbou als anys 1985 i 1986, aquest era l'únic monument megalític conegut en aquest municipi, ara cal afegir-hi un segon dolmen que es troba a no massa diferència en línia recta. Aquest nou dolmen és situat (GPS: 42 25 54 N / 03 07 43 E) en un petit collet a tocar una prominència rocosa coneguda popularment com pic de l'Àliga (375 m), en els vessants sud-orientals del Querroig, enlairat damunt la vertical de l'embassament de Portbou, que es veu al fons de la vall. Es troba en terrenys de titularitat pública, on actualment s'hi estan fent treballs de desforestació i d'obertura de pistes forestals. La neteja del bosc facilità la trobada del dolmen, car abans l'arbrat, els arbusts i els matolls, l'haurien cobert gairebé del tot. Va ésser identificat el dia 1 de febrer del 2004 per Zwenstiboldo Strohecker i la seva esposa, Maria José Novés, veïns de Portbou, que ens ho varen fer saber tot seguit a fi que anéssim a visitar-lo. Ho vàrem fer poc després, els dies 9 i 14 de febrer (2).

El monument és molt malmès, la qual cosa fa força difícil determinar la seva tipologia (3). Malgrat tot, sembla evident que és un monument bessó del coll de la Farella i germà del del coll de les Portes i del de Coma Estepera, els altres tres dòlmens que fins avui es coneixen en les rodalies del Querroig. Es tractaria, doncs, d'un sepulcre de corredor fet de lloses de pissarra, de possible cambra trapezoïdal i pasadís de pedra seca, atrinxerat pel lateral esquerre. Actualment, conserva ben implantada la llosa de capçalera única i interna en relació al suport lateral dret, que també es conserva, bé que quelcom entre-girat i desviat. La coberta, o part de la mateixa, és trencada en dos trossos damunt la cambra que no es veu. En el corredor s'observen unes poques lloses ben alineades, que podrien ser la primera o segona filada del mur de paret seca. Altres lloses grans caigudes a la vora segurament també formarien part del monument. El túmul és força visible en el desnivell de darrere la capçalera i en el sector lateral dret, on hi ha dues lloses d'ancoratge, i menys vistent més amunt, vora el corredor.

L'orientació és de $250^\circ \pm$ al sud-oest, exactament la mateixa que el proper dolmen del coll de la Farella. El dolmen del coll de les Portes, amb semblant tipologia, és orientat també al sud-oest a $230^\circ \pm 5$. El de Coma Estepera, amb la mateixa arquitectura, varia poca cosa car és orientat a $310^\circ \pm 5$ al nord-oest. És interessant constatar que aquests quatre monuments megalítics estan orientats tots d'esquenes a sol ixent i al mar. Per contra, el més proper a ells, el del coll de la Creu, a Banyuls, ja en la vessant del pic Joan, és orientat a $130^\circ \pm 5$ al sud-est i encara al llunyà i ampli horitzó.

NOTES:

- (1). Enric Carreras i Vigorós / Pere Gay i Fumadó / Josep Tarrús i Galter / Josep Agustí i Prat, "La ruta megalítica dels dòlmens i menhirs de Cervera de la Marenda (Rosselló)", CEO, Butlletí núm. 141, octubre 2001, pàgs. 17-19.
- (2). Ens acompanyaren els companys i col·laboradors Pere Gay i Fumadó, Josep Agustí i Prat, Sebastià Delclós i Suñer i Albert Fàbrega i Enfedaque.
- (3). El dolmen va ser ressenyat posteriorment per Daniel Bonaventura, a través d'una notícia periodística en la que hi ha errors en referència a l'arquitectura del monument (*Diari de Girona*, dissabte 21 de febrer de 2004).

JOSEP AGUSTI | PRAT

JOSEP AGUSTI | PRAT

*A les fotos, el dolmen del pic de l'Àliga.
Prop de vuitanta dòlmens i menhirs escampats pels
dos vessants de l'Albera fan d'aquesta zona una joia
de la cultura megalítica.*

Aquells vells oficis extingits (XII)

El parracaire. Afanyant-s'hi

MIQUEL FA

L'animal esbufegava.
El carret xerricava.

Geniüt i engrapant les regnes –arri,
ollaó, oixque i xo– l'home s'imposava.
Rabent, trastejaven.

Com una exhalació corrien, trotaven.

La tartaneta, molt bonica, de colors llampants,
forts i adequats, lliscava com una joguina pel
carrer.

El cavall esvelt, vivaç i lleuger, embellia la silueta.

Rogenc. Rogenc era el color; bai n'hauríem de dir.

I les regnes i els guarniments engalanaven el con-
junt, fent-lo espectacular.

La cascavellada, picarolejant, infonia música d'am-
bient, i és que ho havia de fer.

El carreter, l'amo del tot, altívol, fuet a la mà,
enlaire i fent-lo petar, acompanyava la correguda
i, amollant les regnes, alliberava l'animal un poc,
no pas massa, amb una llibertat limitada.

Ferm i encoratjat, ell, el drapaire, menava, presu-
mint-hi l'orgull de l'home, de l'home gris, enva-
lentit i contagiats de l'eufòria.

Era magnífic. Ho era.

Altrament, la imatge ens recrea el
perfil del carret i ens fa sentir el
dringar dels esquellerincs. Tot com-
passat.

El carro era la mateixa tartana lliu-
rada de la capota. Era el carret de la
feina.

El parracaire, mercadejant, conduïa
absort; conduïa d'esma i feia camí sense adonar-
se'n.

S'abstria tranquil, feinejant. No parava.

Emperò, la tartana...

La tartana, doncs, servia per a la passejada festiva
de la família, o per quan la sortida pogués ser
mullada i calgués protegir-se amb la vela.

El carret era pels desplaçaments als nuclis veïns, a
baratar trastos i destorbs, noses i rebutjos. Era per

a allò quotidià, per fer algun diner. La tartaneta,
una altra cosa, un luxe gairebé.

N'hi hagueren més de parracaires i més pròxims
en el temps, però aquella figura tibada, amb tots
aquells complements, no se'ns esborra.

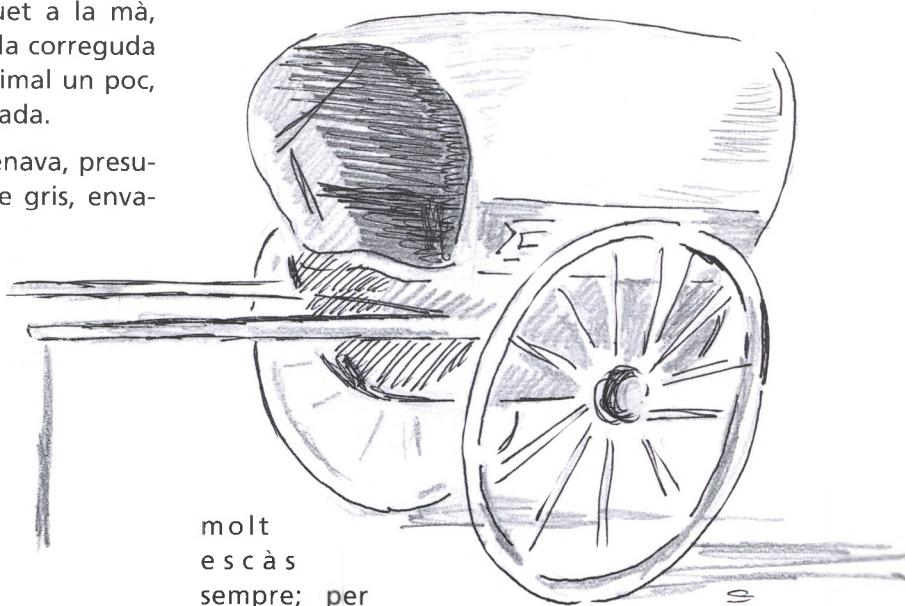
L'home ufanós, el cavallet àgil, la llüïssor dels
arreus i el trasteig sorollós, tot, tot persisteix en la
memòria, una mica i força.

També l'home que, eixordant, entre xurriacades,
anava cridant:

– Parracs i pells de conill !

– El drapaire... dones !

I comprava, quasi per res, allò que no valia quasi
res. Després ho traginava als baixos de la casa del
poble; ho triava i ho revenia, fent-hi el seu petit
negoci,

molt
e s c à s
sempre; per
anar fent només, no-
més. Uns horitzons petits.

En la qüestió, l'home era ben plantat, ferreny i
treballador.

Tossut, seriós i endurit per la rutina.

Adust, un xic.

En la qüestió, l'home era afectuós amb la família i
també amb l'animal, primmirat amb el carret i,
malauradament, migrat de guanyes.

Aquella família tenia poques satisfaccions a compartir i solament els sotrac del carruatge, en les corredisses, els evadia de la monòtona pobresa.

Íntim i divertit. Que sí.

Trotar i més trotar. Calia trotar. Era una evasió.

Berenar a l'Argilera i davant la mar salada, la forària.

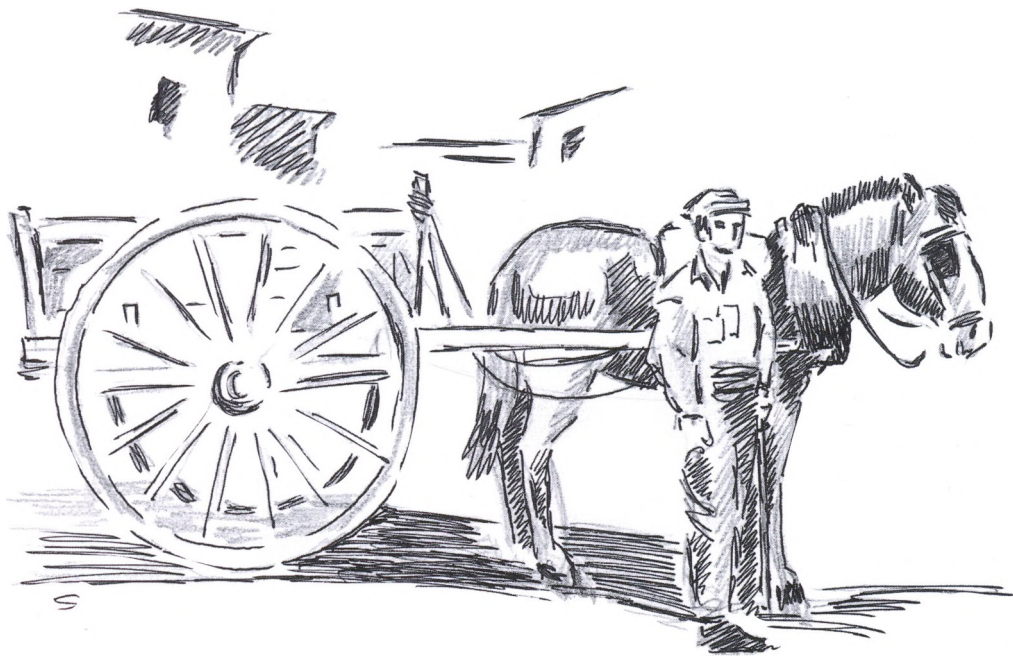
Fugien. S'escapaven. Calia trotar.

S'ho passaven bé. S'esbargien i eren quasi feliços.

Eren feliços !

Aquell parracaire tens fujeteja ací i enllà; fujeteja l'espai, encara.

Branda les xurriaques, les fa petar altra vegada i sacseja els racons de l'ahir, de la gent i de les coses...

Entrevista a Nerea Simón Escudero i Raül-Xavier González Rodríguez

■ Pubilla i hereu de Llançà.

Pubilles i hereus, tradició i identitat d'un poble

CARLES MOLINS

Les figures de l'hereu i la pubilla són gairebé tan antigues com les pròpies arrels. A Catalunya han esdevingut una institució senyera. El seu significat ha ultrapassat les connotacions purament jurídiques i de caire successori, per esdevenir un dels símbols identitaris més importants de l'expressió cultural i popular, sense els quals perdríem part de les nostres essències. Representen un dels puntals bàsics de la nostra forma de ser i de sentir com a poble. A Llançà, aquest any hem decidit d'adjudicar tan bell símbol i honor a una noia i un noi, la Nerea i en Xavier, ambdós molt joves, però amb una personalitat ferma i decidida. Coneguem-los.

• Us deu haver alegrat molt... Quines sensacions interiors es desperten en ésser elegits pubilla i hereu de la nostra vila?

– Nerea: Molts nervis i molta alegria. Es deixen entreveure noves perspectives a la vida.

– Xavier: Molta alegria i satisfacció.

• Com va sorgir la idea de presentar-vos?

– Nerea: M'ho va demanar la Penya Barcelonista i em van dir que era una molt bona experiència.

– Xavier: El Club Esportiu Llançà em va demanar per presentar-me a l'elecció i ho vaig acceptar pensant que em suposaria passar una bona estona.

• Mitjançant el treball de les diferents entitats i associacions del nostre poble, la tradició d'elegir hereu i pubilla ha anat prenent volada. Em podríeu comentar algun aspecte de l'ambient que es viu dins de cada grup durant la preselecció?

– Nerea: Es va encetar un bon ambient. Les altres companyes em van felicitar.

– Xavier: Hi ha un bon ambient i ens ho passem d'allò més bé.

• Potser alguna anècdota personal del dia de l'elecció...

– Nerea: Es passen moments de molt nerviosisme i una sensació d'intriga envaeix tota la persona.

– Xavier: El que més destacaria és l'estat de nerviosisme que es viu.

• El fet de ser elegits pubilla i hereu de Llançà, en quina mesura afecta o pot afectar les vostres vides o la vostra forma de ser?

– Nerea: La manera de ser i de pensar no l'afecta a grans trets, però sí el fet que porta a conèixer nous ambients i nous pobles.

– Xavier: Segurament em portarà a conèixer altra gent i altres poblacions.

• Als llançanencs i llançanenques ens agradaria conèixer quelcom més de vosaltres... Per exemple: Què esteu fent actualment?

– Nerea: Estudio primer curs del Batxillerat d'Humanitats.

– Xavier: Estic estudiant quart d'ESO a Llançà.

• Ens podríeu descobrir algunes de les vostres aficions, a què dediqueu el vostre temps lliure?

– Nerea: El que més m'agrada és passar l'estona en companyia dels amics i de la família. Segueixo els diferents equips de l'Espanyol. També, conèixer nous mons, ambients i persones.

– Xavier: Em dedico a estar amb els meus amics i anar a jugar a futbol. També m'agrada veure partits de futbol i curses de motos en directe.

• Algún personatge que hagi destacat mundialment i que des del vostre punt de vista vulgueu subratllar?

– Nerea: M'agrada molt la cantant Beth, el seu estil personal i la seva forma d'actuar.

– Xavier: Admiro moltíssim en Raül, el davanter del Madrid, sobretot per la posició que ocupa en el terreny de joc.

• Ens podríeu avançar alguns projectes de futur?

– Nerea: Encara no ho tinc clar del tot.

– Xavier: M'agradaria continuar estudiant i arribar a ser arquitecte, encara que si pogués preferiria ser futbolista professional.

• **Com a pubilla i hereu de Llançà, quins actes oficials teniu previstos per a assistir-hi?**

– Nerea: Inicialment, he d'assistir a l'elecció de la pubilla de l'Alt Empordà.

– Xavier: Hauré d'anar a l'elecció de l'hereu de l'Alt Empordà. També hi ha pobles que ens conviden a les seves festes majors.

• **Definiu-vos com a persones.**

– Nerea: Sóc una mica vergonyosa, sincera i molt sensible.

– Xavier: Penso que sóc sincer, amable, i valoro molt l'amistat.

• **Un llibre i una cançó?**

– Nerea: M'agrada la cançó *Total eclipse*, de la Beth, i *Nirvana*, una sèrie de contes que parlen de la reencarnació.

– Xavier: En general, tots els discs d'*El Último de la Fila*.

• **Per finalitzar...**

– Nerea: El fet més important de ser elegit, o tan sols de participar a l'elecció, és que et possibilita de fer noves coneixences i experimentar un nou ambient. Tot i els nervis que es viuen, l'experiència val la pena.

– Xavier: Pel temps que he viscut com a hereu, vull dir que recomano al jovent de Llançà que s'animi a participar-hi, que hi col·labori de forma activa, ja que s'hi viu un ambient molt maco.

Amb aquestes preguntes hem intentat donar a conèixer alguns dels aspectes més personals que conformen el seu tarannà. Crec que les seves respostes ens han deixat aquell regust de frescor i de força que a ben segur els farà mereixedors d'allò que per a tots els llançanencs representen.

VICENC PUMAREDA

I

MEDARD BOSCH i MASÓ

Morta la mort, la fe t'enfila enlaire;
l'aire d'un rés, l'alè d'un rés, deleja:
t'obre de bat a bat a espais quimèrics.
L'ànim, colom eteri a flor de plaça,

ales posant verdeja sense noses;
brots d'enardits fervors, quan els quecs ecos
l'índex cloquer, la torre-abat, tutelen;
brum, com fullam de l'arbre, els prec del temple.

Hi ets i no hi ets. Tocant de peus a terra,
sobta al pinacle excels: l'escala grimpen
feix d'esglaons; dalt, sant Vicenç façana.

Àngels amunt i avall: Jacob en somnis
fent el cimbal. Déu sempre es mostra pròvid:
vincla la terra al nostre edèn, si hi puges.

II

L'ànim s'arronsa, atròfic, sense el propi
tret distintiu del ser, de ser persona:
carn i esperit natiu d'un poble autòcton.
Contra natura, amb sòrdids fets, deroguen

drets col·lectius; trem l'urc plural i minen,
vils, l'esperit de cos; i enmig els drames
íntims s'enjonquen, front el blasme, anònims;
torn del més fort, l'etern problema històric:

ser anorreats perquè són més i et poden;
resta estroncat el teu corrent de viure.
No és mai previst l'abstrús del feble inapte;

contra del propi estil, mancat respecte,
sense altres tornes, folla gesta absurda:
rocs contra els tancs, traumàtic gest catàrtic.

Oriol Pau

Finques J. Company **Ceigrup**
Immobiliàries

- AGENTS DE LA PROPIETAT IMMOBILIÀRIA
- ADMINISTRADORS DE FINQUES
- VENDES I LLOGUERS

Castellar, 48-50 – Tel. 972 38 01 97
Fax 972 38 08 81
17490 Llançà (Girona)

llanca@finquescompany.com
www.finescompany.com

RESTAURANT CLUB NÀUTIC LLANÇÀ

Moll Jordi Canal
EL PORT DE LLANÇÀ
Telèfon 972 38 05 17

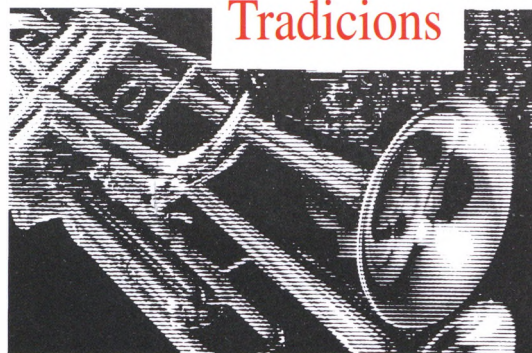
Restaurant

LA VELA

ESPECIALITAT EN PEIX

Av. Pau Casals, 23 (davant de la capella)
Tel. 972 38 04 75
EL PORT DE LLANÇÀ

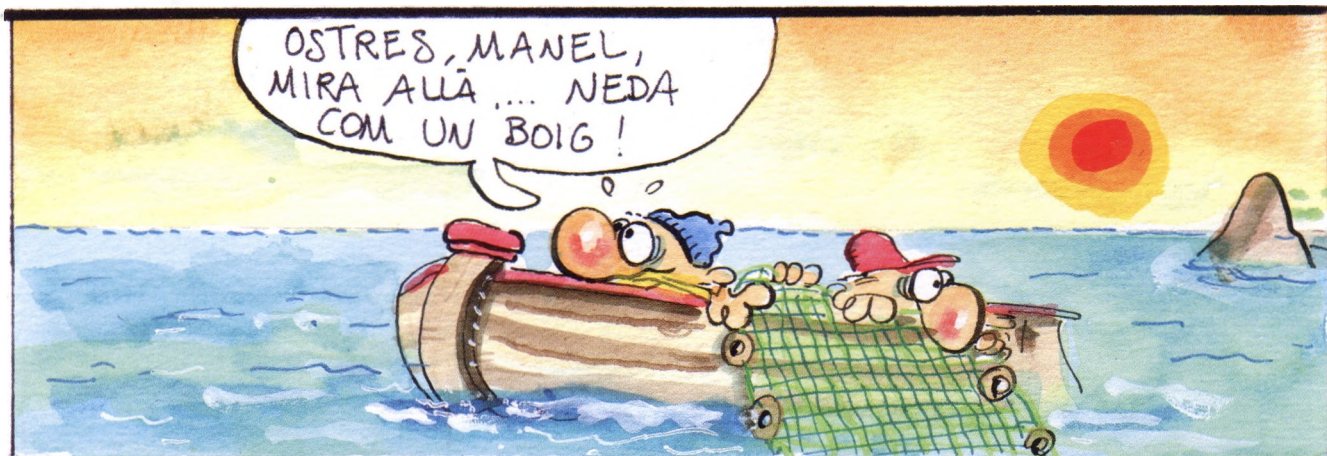
**Amb la
Cultura
i les
Tradicions**

Llançà

Av. Reina Fabiola, 2 – Av. Pau Casals, 13
LLANÇÀ

CONCURS XVI

coneixem Llançà?

Sembla que el canvi de sistema no va provar als nostres concursants. De les respostes rebudes no n'hi ha hagut cap de totalment encertada. Tornem-ho a intentar, abaixant un xic el llistó. Vejam... Tres preguntes, amb sis possibilitats cadascuna, i tres fotografies per identificar. Adreceu les vostres respostes per escrit a l'Ajuntament, indicant en el sobre: XVI Concurs: Coneixem Llançà?

Sorteig en cas d'empat i premi de dos àpats en un restaurant llançanenc a escollir. Sort!

PREGUNTES

1. La primera Festa de les Llances fou el 1961. Qui va rebre llavors la llança d'or?
Ferran Lorda i Roig
Eduard Trigàs i Hermida
Joan Subías i Galter
Antoni Miguel i Pous
Joan Pacareu i Granollers
Bombers voluntaris de Llançà
2. El 1946 Josep Ribalta publicà una novel·la, ambientada a la nostra vila i a Portbou, que fou reeditada el 2000. En sabeu el títol?
Llançanencs d'or
Les gràcies de l'Empordà
Rodes i Creus
El resultat de la donzella
Horizontes de esperança
Jaume Farell
3. Parlem ara d'un futbolista que va començar jugant al CE Llançà, fitxà després pel FC Barcelona i pertany actualment al RCD Espanyol. Com es diu?
Ronaldinho Gaúcho
Òscar López
Hèctor Simón
Toni Jiménez
Jordi Cruyff
Oleguer Presas

Foto 1.

RESULTAT DEL XV CONCURS

Guanyador: DESERT.

Respostes correctes:

Preguntes

1. Miralles
2. 1976
3. 3

Fotos

1. Residència del Temps Lliure
(carrer Rafael Estela)
2. Residència del Temps Lliure
3. La Placeta

VICENÇ PUMAREDA

Foto 2.

VICENÇ PUMAREDA

Foto 3.

Port de Llança - Moll Jordi Canal, s/n
Tel. 972 38 07 10 – Fax 972 38 07 06
e-mail: cnllanca@bitel.es
17490 EL PORT DE LLANÇÀ

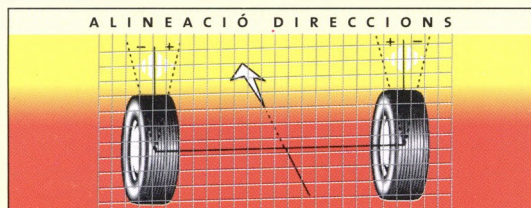
— Restaurant —
La Farella

C/ Cap de Creus, 1
Tel. 972 12 16 11
17490 LLANÇÀ

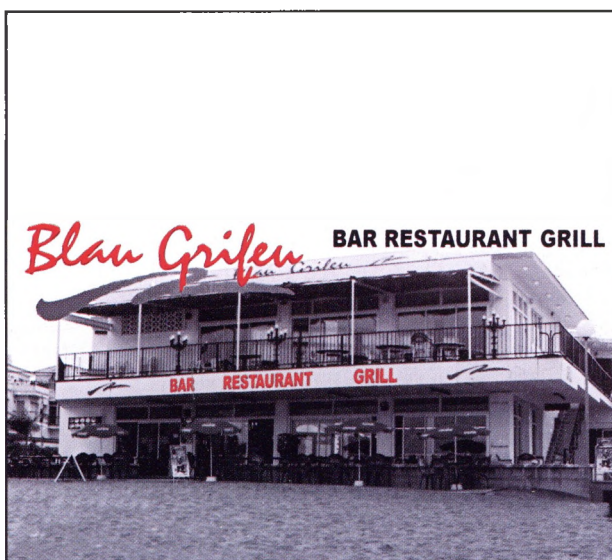
AUTO LLANÇÀ S.L.
ALINEACIÓ, EQUILIBRAT, FRENOMETRE, PRE-ITV

PNEUMATICS

PNEUS - TIRES

OFERTES MENSUALS
TEL. 972 12 06 75

Platja de Grifeu
Apartat de Correus 232
Tel. 972 38 07 18
17490 LLANÇÀ

■ *The Cynic's Dictionary (I)*

*D'Aubrey Dillon-Malone,
autor irlandès contemporani*

ADOLESCÈNCIA: Període de la vida entre la pubertat i l'adulteri.

ADULT: Persona que ha deixat de créixer verticalment, però no horitzontalment.

BANC: Lloc on et deixen diners si pots provar que no en necessites.

BISEXUALITAT: Allò que et permet doblar les possibilitats de lligar el dissabte a la nit.

CERVELL: Òrgan que comença a treballar quan et lledes i no s'atura fins que arribes a la feina.

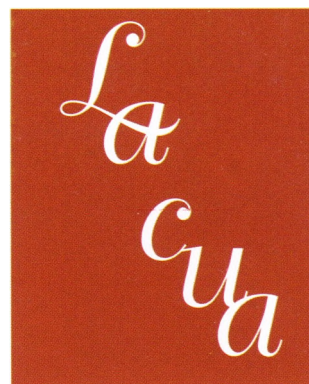
CIUTAT: Milions de persones soles, una al costat de l'altra.

CLÀSSIC: Llibre que tothom vol haver llegit i ningú vol llegir.

COMUNISTA: Socialista sense sentit de l'humor.

DIVORCI: La gran contribució americana al matrimoni.

FAMÓS: Persona que s'esforça tota la vida per ser conegut i quan ho aconsegueix es posa ulleres de sol perquè no el reconguin.

ARXIU

■ *La roda de l'amor o la gàbia gran no fa millor l'aucell*

*De l'obra Bona l'hem fet, Jeroni,
d'Alfred-Huc de Terrer, mestre en
Gai Saber (1827-1876)*

Cal que del vici fugiu
ardits. Si un jorn consentiu
tingueu ensem l'ull ben viu,
calés al canto.

I si no hi ha altre remei,
gaudiu-ne a pler com lo rei
i allargueu-ho, com és llei,
tres quarts o una hora.

Quan la biga porta plom,
guariu amb fems de colom

aquell mal que té per nom
la gota siàtica.

Emprò si l'amor no ve
no el cerqueu pas al carrer;
vegeu florit l'ametller:
fa un fred que pela.

Lo vigilar mai no és poc;
que no us pengin, per badoc,
llargues banyes com un boc,
pagant el beure.

Per la recopilació: **LO GAITER DE COLLDEFORQUES**

*Amb tantes ampolles,
no hi podia faltar un gat.*

GODOY CORREDORIA D'ASSEGURANCES, S.L.

GODOY & CALDAS ASSESSORS, SA

*Serveis
professionals*

av. pau casals, 25-27, 1r - tel. 972 38 05 00 - fax 972 38 14 63 - 17490 llançà
pi i margall, 1 pral. b - tel. 972 50 02 35 - fax 972 67 29 48 - 17600 figueres

e-mail: godoy@godoy-ca.com